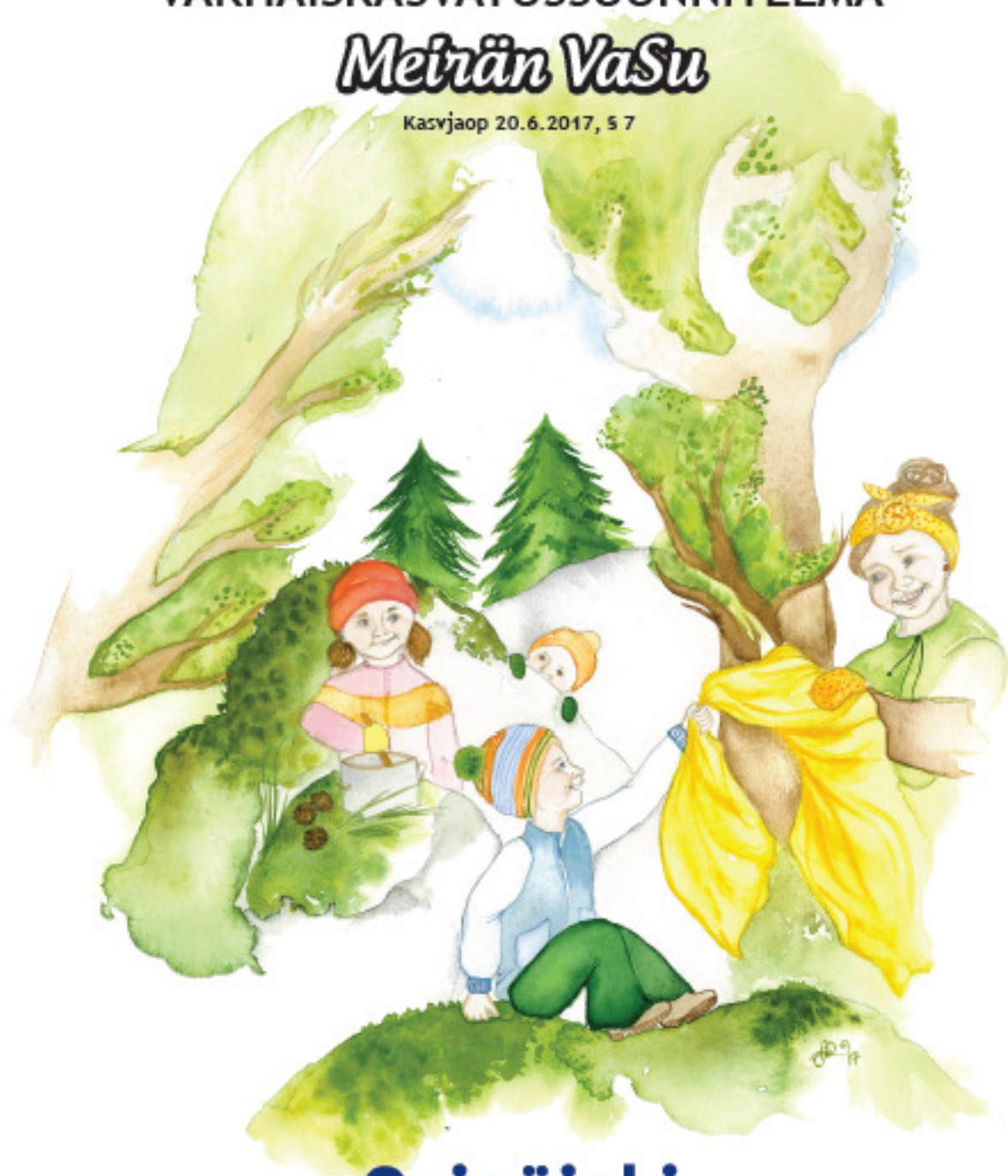

SEINÄJOEN KAUPUNGIN
VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Meidän VaSu

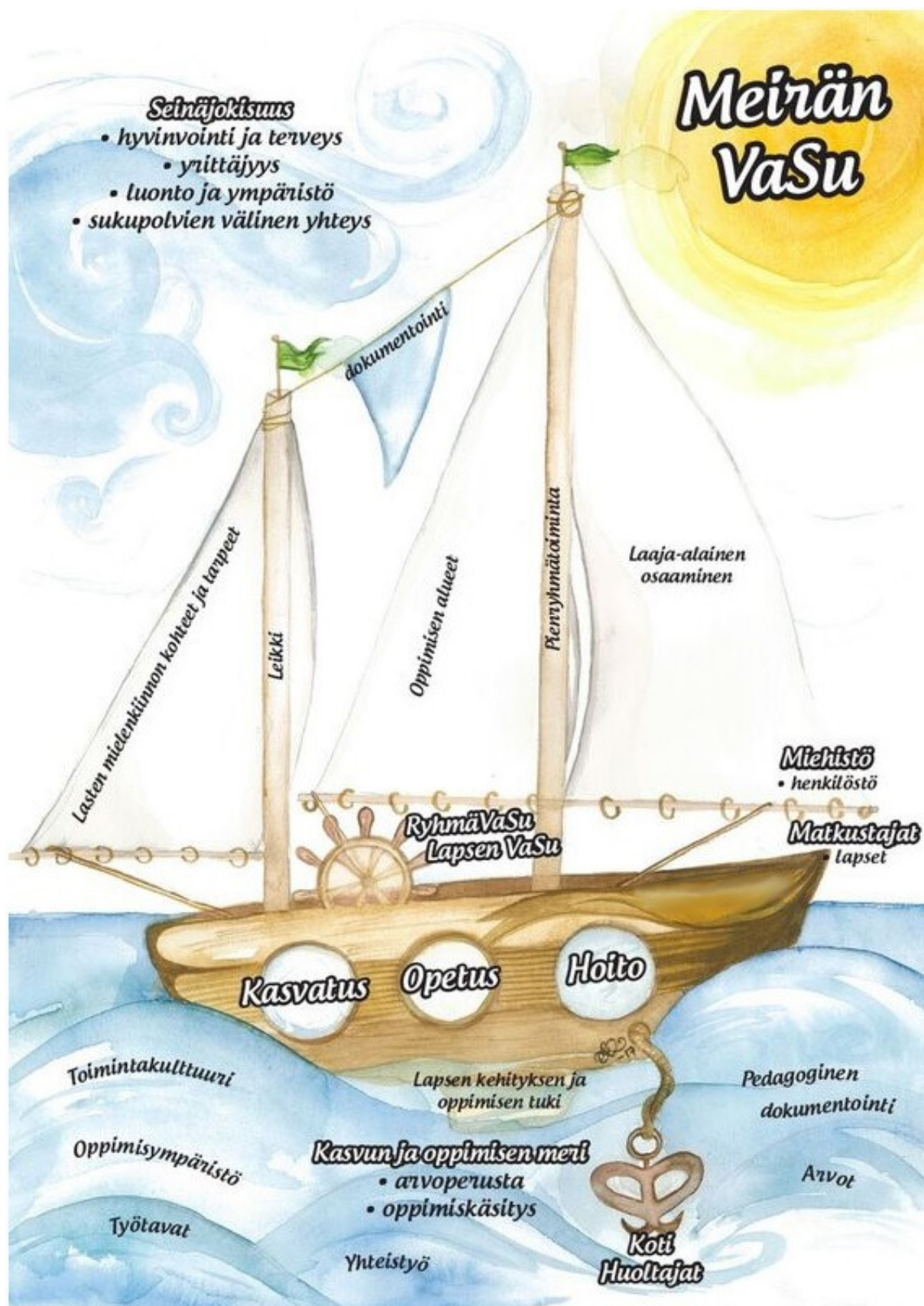
Kasvajaop 20.6.2017, s 7

Seinäjoki

SISÄLTÖ

1.	Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksenjärjestämisen tavat.....	4
2.	Lapsenvarhaiskasvatussuunnitelma	7
3.	Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.....	9
4.	Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot.....	10
5.	Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	13
6.	Arvoperusta.....	15
7.	Oppimiskäsitys.....	16
8.	Pedagogisestipainottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	17
9.	Laaja-alainen osaaminen.....	18
10.	Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	22
11.	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	26
12.	Yhteistyövarhaiskasvatuksessa	28
13.	Pedagogisen toiminnan viitekehys	31
14.	Pedagoginen dokumentointi	33
15.	Monipuoliset työtavat	35
16.	Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	36
17.	Oppimisen alueet.....	39
17.1.	Kielten rikas maailma	39
17.2.	Ilmaisun monet muodot	41
17.3.	Minä ja meidän yhteisömme	45
17.4.	Tutkin ja toimin ympäristössäni	47
17.5.	Kasvan, liikun ja kehityn	49
18.	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	53
19.	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	55
20.	Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	56
21.	Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	57
22.	Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	59

1. Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat

Meirän vasu

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, Meirän vasu, on painoarvoltaan tärkein varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja. Siinä määritellään ohjeellisesti, miten varhaiskasvatus kaupungsamme järjestetään ja toteutetaan. Meirän vasu asiakirjana ohjaa kaikkea kaupungin varhaiskasvatustoimintaa ja sitä sekä päivitetään että arvioidaan valtakunnallisten linjausten mukaan.

Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmatyötä on tehty työryhmässä, johon on kuulunut:

- 17 varhaiskasvatuksen ammattilaista eri ammattiryhmistä
- 13 hengen ryhmä, joka on arvioinut sisältöä ja ulkoista asua
- 11 yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajaa ja yhteistyökumppaneita
- lapsia ja huoltajia

Varhaiskasvatussuunnitelmatyön ohjausryhmänä on toiminut Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen johtoryhmä.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty suomenkielillä annettavaa varhaiskasvatusta varten. Meirän vasu julkaistaan Opetushallituksen ePerusteet - palvelussa. Yksityiset toimijat tekevät omat varhaiskasvatussuunnitelmansa.

Seinäjoen kaupungin sivistystoimi tarjoaa varhaiskasvatusta päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoina ovat myös avoin leikkitoiminta ja leikkikenttätöiminta. Kunnallista varhaiskasvatusta palvelua täydentävät yksityiset palvelutuottajat.

Laadullisesti hyvän varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan ammatillisesti koulutetun henkilökunnan lisäksi joustavaa asiakaspalveluprosessia, dokumentointia ja analysointia sekä jatkuvaa toiminnan seuraamista, arvioimista ja kehittämistä. Laadukas varhaiskasvatus ja sen kehittäminen vaatii onnistuakseen toimivaa yhteistyötä perheiden kanssa. Seinäjoen kaupunki käyttää nettipohjaisia arviointijärjestelmiä. Arviointikyselyjä tehdään säännöllisesti lapsille, perheille ja henkilökunnalle. Edivan kehittämisvalikko toimii pedagogisen arvioinnin järjestelmänä.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen linjaus on pienryhmätyöskentely kaikissa toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen muita painopisteitä ovat oppimisympäristöjen, liikkunnan, digiosaamisen, sekä taide- ja kulttuuripainotteisen varhaiskasvatuksen kehittäminen.

Meirän vasun laadinnassa on otettu huomioon valtakunnallisen ohjauksen lisäksi Seinäjoen kaupungin omia, toimintaa ohjaavia ja velvoittavia asiakirjoja

- Kaupunkistrategia 2013 -2020
- Eteläpohjalainen esiopetuksen suunnitelma
- Oppilashuolto esi- ja perusopetuksessa
- Kulttuuripalvelujen strategia 2020
- Liikuntastrategia
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016-2020
- Lihavuus laskuun ohjelma 2016-2020
- 4-8 vuotiaiden monialainen tuenpolku
- Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma
- Energian säästöohjelma alkaen 2016
- Varhaiskasvatuksen hankkeet

Seinäjoen kaupungin arvot ja visiot ovat

- oikeudenmukaisuus, asiakaslähtöisyys, avoimuus, osallisuus, demokratia, hyvinvointi, elinikäinen oppiminen, innovatiivisuus ja rohkeus uuden löytämiseen
- visio - tahtotila Seinäjoella on yrittäjyyttä ja kestävää kasvua, osaava ja uudistuva kaupunkiorganisaatio ja aktiiviset ja vastuulliset asukkaat
- kaupungin arvopohjana on turvata peruspalvelut ja edistää asukkaidensa hyvinvointia sekä Etelä-Pohjanmaan kestävää kehitystä ja kasvua

Seinäjokisuus ilmenee varhaiskasvatuksessa seuraavasti

- hyvinvointi ja terveys (mm.terveelliset elintavat, ravinto, liikunta, *terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt*)
- luonto ja ympäristö (oman elinympäristön kunnioittaminen, mahdollisuudet, kestävä kehitys)
- sukupolvien välinen yhteys ja yhteistyö (mm. päiväkotimummi- ja -vaaritoiminta)
- yrittäjyys (mm.osallisuus, aktiivisuus, mahdollisuus oppia erilaisia asioita, mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään)

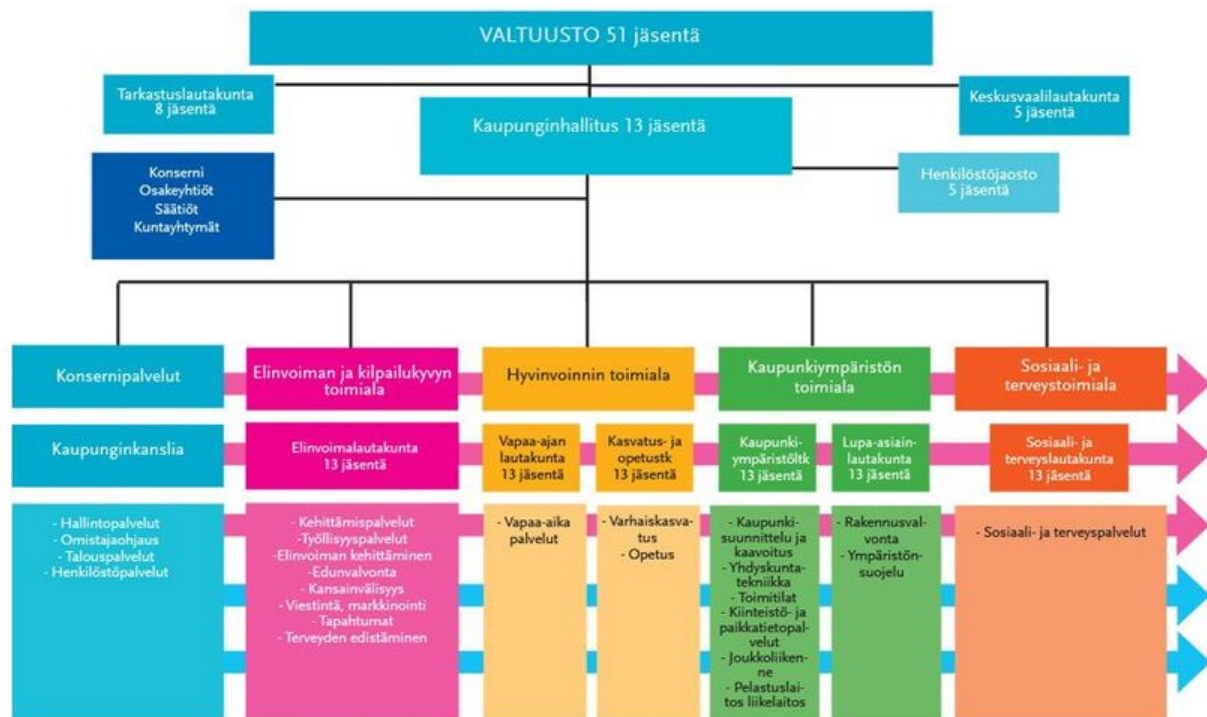
Seinäjokisessä varhaiskasvatuksessa yrittäjyys näkyy ennen kaikkea asenteena ja tapana toimia. Lasten itsetuntemusta ja ideoiden rohkeaa kokeilemistä tuetaan. Yhteistyötaidot, ryhmähenki sekä oman ja toisen työn arvostus ovat tärkeitä kaikessa toiminnassa. Lapsia kannustetaan suunnittelemaan, ratkaisemaan ongelmia, sietämään epäonnistumisia ja iloitsemaan onnistumisista.

Toiminta-ajatus

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Kaiken toiminnan lähtökohdana ovat lapset ja heidän perheensä.

Huoltajat kantavat lapsensa kasvatuksesta ensisijaisen vastuun, jota varhaiskasvatuspalvelut tukevat.

Organisaatio ja toimielinten keskeiset tehtävät 1.6.2017 alkaen

Varhaiskasvatuksen palvelurakenne

Kaupungin varhaiskasvatuspalveluita tuotetaan siten, että varhaiskasvatusympäristöt mahdollistavat varhaiskasvatuslain mukaisten tavoitteiden saavuttamisen alueellisesti mahdollisimman tasa-arvoisesti.

Varhaiskasvatusta on keskitetty uusiin tai peruskorjattuihin, aiempaa suurempiin yksiköihin. Ne varmistavat paremmin alueellisesti toiminnan pysyvyyden ja näin voidaan luoda aiempaa turvallisempia ja terveellisempiä ympäristöjä sekä lapsille että varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Liikkumisen, TVT-tekniikan käyttö ja aiempaa sujuvampi toiminnallinen yhteys perusopetukseen on tärkeää.

Seinäjoen kaupunki on sitoutunut ylläpitämään kaikki varhaiskasvatuksen toimintamuodot.

2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) on varhaiskasvatuksen henkilöstön työväline, jonka avulla luodaan yhteisiä tavoitteita ja sopimuksia siitä, miten kunkin lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään varhaiskasvatuksessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen perustuu varhaiskasvatustalakiin ja se tehdään jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle yhteistyössä huoltajien kanssa. Seinäjoella käytössä oleva Daisy -sovellus mahdollistaa lapsen vasun sähköisen laatimisen päiväkodeissa oleville lapsille. Lapsen vasu on salassa pidettävä asiakirja. Sitä ei saa näyttää sivullisille ja sen siirtoon toiseen hoitopaikkaan, esiopetukseen tai kouluun tarvitaan aina huoltajien lupa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on lapsen vasuun kirjatusta ja kasvatustalakeskusteluissa käydyistä asioista vaitiolovelvollinen. Seinäjoella käytössä on myös englanninkielinen vasulomake. Tarvittaessa vasukeskusteluissa on mahdollista käyttää apuna tulkkauspalveluja.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat yhteiset tavoitteet ja sopimukset laaditaan huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisessä varhaiskasvatustalakeskustelussa, johon myös lapsi voi osallistua. Ennen vasukeskustelua huoltajat ja henkilöstö kirjaavat lapsen vasulomakkeeseen havaintojaan lapsesta, lapsen oppimisesta ja lapselle ajankohtaisista asioista. Lapsen omia ajatuksia, toiveita ja mielipiteitä kuullaan monipuolisesti ennen keskustelua. Lapsen kuuleminen toteutetaan vasulomakkeen alussa olevilla lapsen haastattelukysymyksillä. Huoltajat haastattelevat lastaan kotona ja kirjaavat lapsen vastaukset vasuun.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan konkreettiset tavoitteet pedagogiselle toiminnalle lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimet ja niiden toteuttaminen. Tarpeen mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liitetään lapsen lääkehoidon suunnitelma. Jos lapsi on lastensuojelulain 36 § mukaisesti avohuollon tukitoimenpiteenä varhaiskasvatuksessa, kirjataan se lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tällä konkreettisesti tarkoitetaan sitä, miten varhaiskasvatus osaltaan voi varhaiskasvatuksen keinoin tukea ko. toimenpiteiden piirissä olevaa lasta.

Lapsen vasuun kirjatut asiat ohjaavat lapsen kanssa toimimista varhaiskasvatuksessa. Lapsen vasu on varhaiskasvatuksen henkilöstön työväline ja sen on oltava aina huoltajien saatavilla. Lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia havainnoidaan säännöllisesti. Havaintojen pohjalta lapsen vasua päivitetään vastaamaan sen hetkistä tilannetta. Lapsen vasun toteutumista arvioidaan säännöllisesti vähintään kerran vuodessa. Arvioinnin yhteydessä sekä huoltajat että henkilöstö pohtivat miten vasuun kirjatut tavoitteet ovat toteutuneet ja ovatko ne olleet tarkoituksenmukaisia.

Seinäjoella päiväkodeissa lapsen vasukeskustelussa ja laadinnassa on mukana opettaja tai hoitaja. Varhaiskasvatustain 7 a § mukaan lastentarhanopettajan pätevyiden omaavalla päiväkodinopettajilla on aina pedagoginen vastuu vasukeskustelusta, johon valmistaudutaan yhdessä tiimin kanssa keskustellen. Perhepäivähoidossa lapsen vasun laatii hoitaja perhepäivähoidon ohjaajan tukemana. Vasukeskustelu voidaan käydä perhepäivähoitokodissa tai perheen omassa kodissa.

Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Seinäjoella päiväkodeissa käytössä oleva ryhmävasu on työväline, joka auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan työtään uuden varhaiskasvatustain ja valtakunnallisen vasun sisällön mukaisesti. Ryhmävasuun konkretisoidaan tiimin yhteiset pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt. Ryhmävasu laaditaan prosessinomaisesti hyödyntäen laadinnan tukena valtakunnallista vasua ja kuntavasua sekä huomioiden oman lapsiryhmän lasten ja huoltajien toiveet ja tarpeet. Ryhmävasun laadinnan yhteydessä käytävä pedagoginen keskustelu ja yhteisen näemyksen syntyminen on tärkeää. Ryhmävasu on muuntuva asiakirja, jonka toteutumista ja sisältöä arvioidaan sekä muokataan lapsiryhmän tarpeiden mukaan.

3. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Seinäjoella vaihtoehtoisia pedagogiikkaa tarjoavia päiväkoteja ovat Steinerpäiväkoti Pajulintu ja kristillinen päiväkotikoti Suvikello.

Steinerpäiväkoti Pajulintu ylläpitää Seinäjoen seudun Steinerpäiväkotiyhdistys ry. Steinerpedagogiikan perusteita ovat lapsilähtöisyys, monipuolinen ja tasapainoinen kasvu, yksilöllisyyden huomioon ottaminen, itsenäinen ajattelu, luovuus ja omaaloitteisuus. Steinerpedagogiikassa huomioidaan yhteiskunnalliset ja sosiaaliset arvot, kuten ihmisoikeudet, suvaitsevaisuus, demokratia ja tasa-arvo.

Steinerpedagoginen varhaiskasvatus ohjaa lasta toiminnallisuuteen ja ottaa huomioon lapsen luontaiset kasvuvaiheet, jolloin kaikella on oma oikea aikansa ja rytminsä. Myös leikillä ja saduilla on keskeinen asema steinerpäiväkodin arjessa. Tärkeää on tukea lapselle luontaista jäljittelynhalua, monipuolista liikkumista sekä aloitekykyä ja osallisuutta, unohtamatta iloa ja kiireettömyyttä. Luonnonläheisyys ja luonnonmukaisuus ovat keskiössä niin ravinnossa kuin materiaaleissakin. Henkilökunnalta edellytetään varhaiskasvatusalan tutkinnon lisäksi steinerpedagoginen perehtyneisyys.

Päiväkoti Suvikello on yksityinen kristillinen, musiikkipainotteinen päiväkotikoti, jota ylläpitää kannatusyhdistys Krase ry.

Päiväkoti Suvikellon varhaiskasvatus perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Lapselle välitetään kristillisiä arvoja arjen keskellä luontevana osana jokapäiväistä elämää. Raamatun kertomuksiin tutustutaan pyhäkouluhetkissä erilaisia menetelmiä käyttäen.

Musiikkikasvatuksen keskeisiä tavoitteita ovat musiikista iloitseminen ja nauttiminen, musiikin perusteisiin tutustuminen, omien taitojen kartuttaminen, auditiivisen hahmotamisen sekä sosiaalisten taitojen kehittäminen. Suvikellon musiikkikasvatuksen metodeja ovat Dalcroze, Kodaly ja Orff sopivasti soveltaen.

4. Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäiväkodeissa, VAKA -keskuksissa, avoimessa leikkitoiminnassa ja kesäisin leikkikenttätöiminnassa. Seinäjoella on panostettu varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteeseen toiminnan pedagogisen laadun varmistamiseksi.

Päiväkodit

Päiväkodit tarjoavat varhaiskasvatusta alle kouluikäisille lapsille. Lasten ja kasvattajien suhdeluku päiväkodeissa on alle 3-vuotiailla 4 lasta /kasvattaja ja yli 3-vuotiailla 8 lasta/kasvattaja. Päiväkotiryhmissä on pääsääntöisesti kaksi lastentarhanopettajan ammattikelpoisuudella työskentelevää henkilöä sekä yksi hoitajan kelpoisuudella työskentelevä henkilö. Avoimen leikkitoiminnan tiimissä työskentelee myös opettaja.

Esiopetus

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetus. Seinäjoella varhaiskasvatus toteuttaa esiopetuksesta 98%. Esiopetus on huoltajia velvoittavaa. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Esiopetusta järjestettäessä tulee huomioida, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää myös muita varhaiskasvatuspalveluja. Joupin päiväkodissa tarjotaan kielirikasteista esiopetusta englanniksi eli "enkkueskaria". Eskarissa harjoitellaan työskentely- ja oppimistaitoja leikin ja toiminnan kautta englannin kielellä esimerkiksi laulaen, leikkien ja loruillen.

Vuorohoito ja iltahoito

Vuorohoito ja iltahoito on keskitetty päiväkotitaikaan 1.1.2018 alkaen. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta. Vuorohoitoa on mahdollisuus saada vain vanhempien työn tai opiskelun vuoksi. Vuorohoito on varhaiskasvatusta, jota tapahtuu ajalla klo 18–06 kaikkina viikon päivinä. Iltahoito puolestaan tarkoittaa hoitoa arkisin klo 18–22.

Vaka - keskus

Seinäjoella toimii tällä hetkellä kaksi Varhaiskasvatuskeskusta. Vaka-keskukset toimivat varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen kokonaisuuksina, joissa lapset ovat iältään 1–9-vuotiaita. Keskuksissa jokainen kasvattaja vastaa toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta. Keskusten lapsia opetetaan, ohjataan ja hoidetaan yhteisvastuullisesti koko henkiöstön kesken. Vaka- keskuksissa työskentelee luokanopettajia, päiväkodin opettajia, koulunkäynninohjaajia sekä hoitajia.

Perhepäivähoito

Perhepäivähoidon lapsiryhmässä voi olla enintään neljä alle kouluikäistä lasta ja yksi osapäiväinen esikoulu- tai kouluikäinen lapsi. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää perhepäivähoitajan kodissa, lapsen kodissa tai kolmiperhepäivähoitona. Kolmiperhepäivähoidossa hoitorenkaan muodostaa 2-4 perhettä ja kotia. Useimmiten ryhmät muodostuvat kahden perheen sisaruksista. Kolmiperhepäivähoidossa pyritään vuoroviikoin olemaan hoitorinkiin kuuluvien perheiden kodissa, joten osan ajasta lapset ovat tutussa kotiympäristössään.

Perhepäivähoitajat ovat koulutukseltaan joko vähintään perhepäivähoidon peruskurssin suorittaneita tai perhepäivähoidon ammattitutkinnon suorittaneita.

Perhepäivähoitoa järjestetään myös ryhmäperhepäivähoitona, jolloin enimmillään kolme hoitajaa voi hoitaa samanaikaisesti enintään kahtatoista lasta kaupungin järjestämissä tiloissa. Perhepäivähoidossa lapsiryhmiä muodostettaessa kiinnitetään huomiota tarkoituksenmukaisuuteen huomioiden lasten ikä, kasvun ja oppimisen tuen tarpeet sekä työaikalain vaatimukset. Perhepäivähoidon esimiestyöstä vastaavat perhepäivähoidon ohjaajat.

Avoim varhaiskasvatus

Avoimella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan Seinäjoen kaupungissa leikkitoiminnan lapsiryhmiä, vanhempi/lapsi ryhmiä sekä kesäajan leikkikenttätoimintaa.

Leikkitoiminta on Seinäjoen kaupungin tarjoamaa maksutonta varhaiskasvatusta. Toiminta on tarkoitettu niille 2–5 -vuotiaille lapsille, jotka eivät käytä muita varhaiskasvatuspalveluja. Ryhmät toimivat arkipäivisin aamu- tai iltapäiväryhminä. Leikkitoimintaryhmät kokoontuvat 1-2 kertaa viikossa kolme tuntia kerrallaan. Leikkitoiminnassa ei ruokailla, eikä siellä syödä eväitä. Esiopetuksen loma-aikoina ei leikkitoimintaa järjestetä.

Leikkikenttätoimintaa järjestetään kesä-heinäkuussa usealla eri leikkikentällä eri puolilla kaupunkia. Toimintaa on arkipäivisin klo 10–15. Toiminta on tarkoitettu 4–10 -vuotiaille lapsille. Toiminta on maksutonta, suunnitelmallista ja monipuolista huomioiden eri -ikäiset lapset. Ohjaajina toimivat pääsääntöisesti 18 vuotta täyttäneet alan opiskelijat.

Eri toimintamuotojen yhteistyö

Avoimet toiminnot suunnitellaan siten, että ne toimivat mahdollisimman paljon suurimpien päiväkotien yhteydessä. Kotona työskentelevillä perhepäivähoitajilla on mahdollisuus käyttää aktiivisesti lähipäiväkotien tiloja ja osallistua ja luoda yhteisiä tapahtumia. Perhepäivähoidon varahoitoa järjestetään pääsääntöisesti Simunan päiväkodissa ja Nallalan ryhmiksessä. Varhaiskasvatus järjestää yhteisiä pedagogisia koulutuksia eri ammattiryhmille. Varhaiskasvatuksen esimiehet tekevät tiivistä yhteistyötä pedagogiikan laadun varmistamiseksi kaikissa toimintamuodoissa. Tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Varhaiskasvatuksen laatua suunnittelee, hallinnoi ja koordinoi Varhaiskasvatus- ja laatutyöryhmä koskien kaikkia toimintamuotoja.

Seinäjoen kaupunki valvoo yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatusta. Yhteistyömuotoja ovat yhteiset koulutukset, aluejohtajan ja varhaiserityisopettajan palvelu.

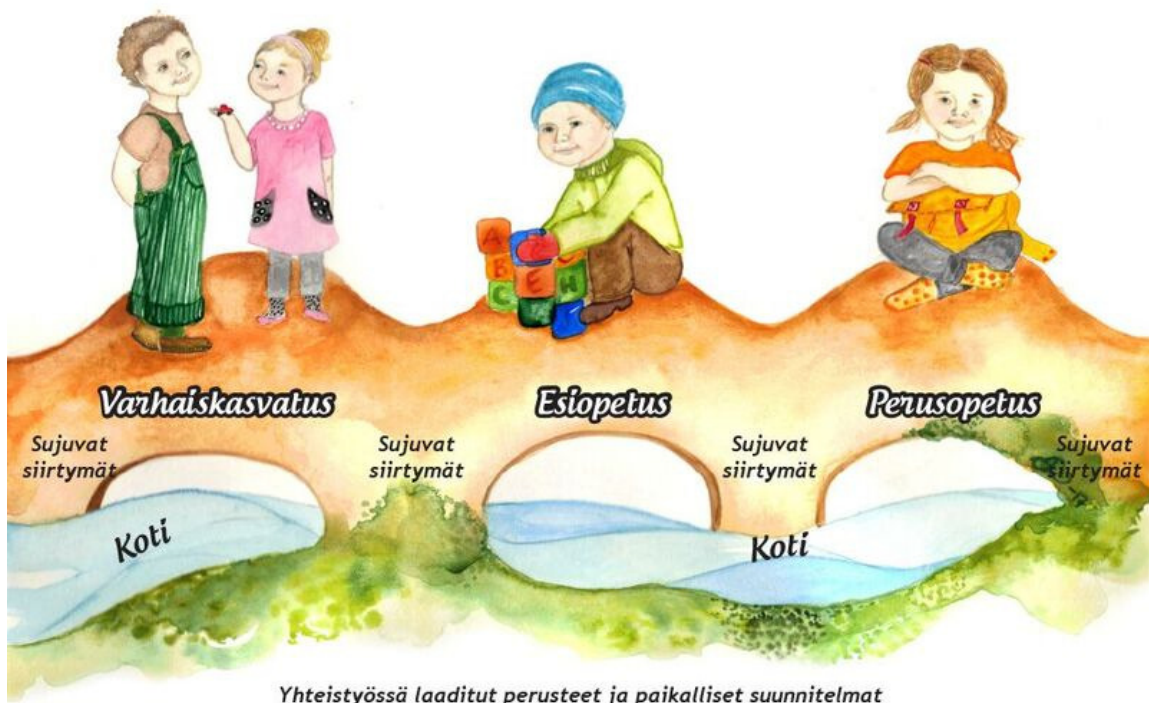
Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatussympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

5. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Pysytähän poluulla - Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on osa lapsen elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemmat kokemuksensa, vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteensa. Koti ja varhaiskasvatus muodostavat kokonaisuuden, jossa yhteistyö on parhaimmillaan toisiaan tukevaa.

Varhaiskasvatuksessa lapsi kohtaa erilaisia siirtymiä, esimerkiksi varhaiskasvatuksesta toiseen, päiväkodin ryhmästä toiseen, varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetuksen piiriin. Perheiden elämäntilanteiden muuttuessa saattaa myös paikkakunta vaihtua. Siirtymävaiheita saattaa siis olla useita lapsen varhaiskasvatuspolkulla. Niiden aikana tuetaan varhaiskasvatuksen ja kodin välistä luottamusta ja yhteistyötä.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää lapsen ja hänen yksilöllisen kehityksensä tunteminen. Mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet henkilöstön ja lapsen välillä edistävät lapsen tuntemista, hyvinvointia ja turvallisuutta myös siirtymätilanteissa. Tiedon-siirtopalaverit ryhmien välillä sekä tutustumiskäynnit uudessa ryhmässä tukevat siirtoa. Vastuu tietojen siirrosta on aina sillä yksiköllä ja ryhmällä, josta lapsi siirtyy. Huoltajien sekä lapsen uuden ryhmän kanssa tehdään yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.

Ryhmien välisissä siirroissa otetaan huomioon lapsen kehitystaso, kaverisuhteet ja ikä. Lapsen mukana siirtyy kaikki olennainen tieto lapsesta. Tietojen siirtämisessä hyödynnetään varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Lapsen vaihtaessa varhaiskasvatussyksiköstä toiseen Seinäjoen kaupungin sisällä, siirretään alkuperäinen varhaiskasvatussuunnitelma uuteen yksikköön. Lapsen muuttaessa toiselle paikkakunnalle lapsen vasun kopio siirtyy uuteen yksikköön ja alkuperäiset arkistoidaan kuudeksi vuodeksi. Huoltajien kanssa sovitaan asiakirjojen siirrosta.

Moon ja eskari - Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen/

esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy lapsen mukana varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, jossa hänelle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Se toimii sekä työkaluna että havainnointi- ja arviointivälineenä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma siirtyy lapsen mukana perusopetukseen. Esioppilaat kuuluvat lakisääteisen oppilashuollon piiriin.

Eteläpohjalainen esi- ja alkuopetuksen yhteistyön ohjeellinen vuosikello voi toimia yhteistyön ja siirtymävaiheiden runkona. Jokainen kunta täydentää vuosikelloa omien käytäntöjensä mukaisesti. Vuosikellon pohjalta arvioidaan yhteistyön toteutumista ja kehitetään sitä. Arviointia tehdään maakunnallisten arvojen pohjalta: opimme, tunnemme, toimimme ja iloitsemme. Esiopetuksen vuosikello löytyy maakunnallisesta esiopetussuunnitelmasta.

6. Arvoperusta

Opimme

Lapsi on aktiivinen tietojen ja taitojen oppija. Kasvattajan tehtävä on auttaa ja kannustaa lasta löytämään erilaisia tapoja ja menetelmiä oppia yhdessä muiden kanssa. Elinikäinen oppiminen on jatkuvaa uusien polkujen löytämistä: taitojen oppimista, tiedon hakua ja käsittelyä sekä kriittistä arviointia alati muuttuvassa ympäristössä. Toiminnassa korostuvat siisukas yritteliäisyys, ahkeruus ja tunnollisuus.

Tunnumme

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tukea lapsen elämänhallintataitojen kehittymistä yhdessä kotien kanssa. Omien vahvuuksien löytäminen ja tunteminen kehittävät lapsen tervettä itsetuntoa ja luottamusta elämässä selviämiseen. Lasta opetetaan arvostamaan muita ihmisiä ja tunnistamaan oman toiminnan vaikutukset toisiin ihmisiin.

Toimimme

Yhteisöllisessä varhaiskasvatuksessa vuorovaikutus ihmisten välillä on avointa, ystävällistä ja tasa-arvoista. Varhaiskasvatusyksiköiden ympärillä olevat tahot ja yhteistyökumppanit ovat tärkeitä. Erilaiset ihmiset toimivat yhdessä toisiaan arvostaen ja toisiinsa luottaen ”koko kylä kasvattaa” –periaatteella. Lapsen kestävästä tulevaisuudesta rakennetaan aktiivisesti, tavoitteellisesti ja rakentavasti perheen kanssa yhdessä tehden ja yrittäen. Toiminnassa korostuu vahvasti lapsen osallisuus.

Iloitsemme

Varhaiskasvatuksen leikinomainen toimintakulttuuri luo lapselle turvallisen oppimisympäristön. Leikin kautta lapsi löytää oppimisen ilon. Lapsella on tilaa uteliaisuudelle ja erilaiselle oppimiselle. Siellä viihdytään yhdessä kavereiden ja ystävien kanssa. Hyvinvoivassa ryhmässä on ilo oppia!

7. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuri-taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatuskäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Seinäjoen varhaiskasvatuksen oppimisen lähtökohtana on hyvinvoiva ja oppiva lapsi. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän nauttii yhdessäolosta sekä vuorovaikutuksesta varhaiskasvatusyhteisössä ja kokee iloa aktiivisena toimijana kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Toimiva pienryhmäpedagogiikka mahdollistaa vuorovaikutuksen ja aktiivisen osallisuuden lapselle. Leikki on merkittävässä osassa päivittäin, koska leikki on lapselle ominainen tapa oppia ja toteuttaa itseään. Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.

8. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Seinäjoella varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Eri-ikäisillä lapsilla nämä painottuvat eri tavoin. Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle. Tyytyväinen lapsi pystyy suuntaamaan mielenkiintonsa toisiin lapsiin, ympäristöön ja toimintaan. Perushoitoon kuuluu lapsen fyysisistä tarpeista huolehtiminen, kuten terveelliset elintavat, ravinto, liikunta, ulkoilu, lepo ja puhtaus. Nämä ovat keskeisimpiä asioita varhaiskasvatuksen arjessa ja hyvin tärkeitä oppimis- ja ohjaustilanteita, jotka suunnitellaan ja arvioidaan pedagogisin perustein. Lapsen oma-toimisuutta tuetaan arjen erilaisissa tilanteissa. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen ohjausta, hoitoa ja huolenpitoa.

Pedagogisesti painottunut kasvatus opettaa lasta tekemään omia valintoja ja vaikuttamaan omaan elämäänsä. Myönteinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus sekä sosiaalisten taitojen ja hyvien käytöstapojen oppiminen ovat perushoidon opetuksellisia erityispiirteitä. Lapsen päivään kuuluvat hoito- ja muut vuorovaikutustilanteet sekä arjen pienet työtehtävät. Leikki ja muu lapselle ominainen toiminta ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen tilanteita. Pedagogiikassa painottuvat oppimisympäristöjen kehittäminen, kulttuuri- ja taideosaaminen sekä liikunta- ja digitaitojen oppiminen. Niitä toteutetaan päivittäin lapsen arjessa, niin että lapsi on aktiivinen toimija. Oman elinympäristön kunnioittaminen ja kestävään kehitykseen kasvattaminen ovat seinäjokisia arvoja. Lasten kanssa tutustutaan luontoon metsä- tai puistoretkillä, seurataan luonnon ilmiöitä eri vuoden aikoina ja vaalitaan eteläpohjalaista kulttuuriperintöä. Kasvatuksessa huomioidaan sukupolvien välinen yhteys ja yhteistyö.

Kulttuuri- ja taideosaamista toteutetaan muun muassa Taituri -taidetoimintamallin avulla. Jokaisesta päiväkodista Taituri -koulutuksiin osallistuvat yhdyshenkilöt, jotka tuovat osaamista yksikköönsä. Liikuntakasvatuksessa toteutetaan Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmaa. Liikuntalähetit jalkautuvat yksiköihin, arvioivat liikunnan toteutumista ja ohjaavat sekä antavat vinkkejä käytännön arkeen. Monilukutaitojen harjoittelussa painottuu tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Digilähetit kouluttavat kasvatushenkilöstöä tvt -välineiden ja ohjelmien käyttöön.

Pedagogisesta osaamisesta huolehditaan Seinäjoella varhaiskasvatuksen henkilöstön säännöllisillä koulutuksilla, joista vastaa koulutustyöryhmä.

9. Laaja-alainen osaaminen

Seinäjoen varhaiskasvatuksen laaja-alainen osaaminen pohjautuu eteläpohjalaisiin arvo-teemoihin: opimme, tunnemme, toimimme ja iloitsemme.

Laaja-alainen osaaminen on tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuus. Osaaminen on kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista.

Seinäjoen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua. Opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Ne muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Seinäjoen varhaiskasvatus tukee lasten ajattelun ja oppimisen taitoja kannustamalla osallisuuteen, aktiivisuuteen, mahdollisuuteen oppia erilaisia asioita ja sitä kautta vaikuttamaan omaan elämäänsä.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Seinäjoki on kehittyvä ja kasvava kaupunki, jossa lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa ympäristössä. Siksi Seinäjoen varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Toimivaa vuorovaikutusta opitaan erilaisista kulttuuri- ja katsomustaus-toista tulevien ihmisten kanssa. Se edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tukee kulttuuri-identiteettien rakentumista. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä sukupolvien välistä yhteyttä ja yhteistyötä. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket, juhlat, päiväkotimummo/vaari-toiminta ja isovanhempien vierailut tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista pe-rinteistä ja tavoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Seinäjoen varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Seinäjoen kaupungin toimintaa ohjaavat asiakirjat (esimerkiksi Liikuntastrategia, Lihavuus laskuun, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma) huomioidaan myös varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt vahvistavat lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen vahvistamalla itsetuntoa ja luottamusta omaan osaamiseen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan, heitä autetaan ja kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Sillä tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja olla osallisena omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa näitä ovat esimerkiksi oppimisympäristöjen suunnittelu ja rakentaminen sekä lasten näkökulmien huomioiminen toiminnassa ja arjen valinnoissa. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen kehittää osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan mahdollisuuksia suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten oppimisen ilo lisääntyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot kehittyvät. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita.

10. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin vaikuttavat muun muassa arvot, periaatteet ja normit, riippumatta siitä ovatko ne tiedostettuja tai tiedostamattomia. Työyhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin. Toimintakulttuuria täytyy aktiivisesti arvioida ja kehittää, tuoda näkyväksi ja sanoittaa. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista. Parhaimmillaan toimintakulttuuri edistää sekä lasten että kasvattajien hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, oppimista, osallisuutta ja kestävä elämäntapaa. Toimintakulttuurin kehittäminen vaatii erilaisten työtapojen kokeilemistä, ammatillisen osaamisen kehittämistä sekä uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin tulee perustua varhaiskasvatustyön ydintarkeitukseen: edistää jokaisen lapsen oppimista ja hyvinvointia huomioiden lasten yksilölliset tarpeet.

Oppiva yhteisö

Lasten ja henkilöstön oppivassa yhteisössä opitaan sekä yhdessä että toisilta. Yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille, tunteille, ajatusten jakamiselle ja uudenlaisten toimintatapojen kokeilulle. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen vahvistaa koko yhteisöä. Oppivassa yhteisössä kokeillaan uusia toimintatapoja ja haastetaan itseä ja muita. Kannustavassa ilmapiirissä myös erehtyminen on luvallista. Ammatillinen kehittyminen vaatii jatkuvaa työn arviointia. Seinäjoella arvioinnin menetelminä käytetään tiimisopimusta, tiimipalavereita, pedagogisia palavereita, suunnittelupäiviä ja kehityskeskusteluita. Arvioinnissa otetaan huomioon myös huoltajilta ja yhteistyökumppaneilta saatu palaute.

Pedagoginen pienryhmätoiminta

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen toimintatavaksi on linjattu pienryhmätoiminta. Pienryhmätoiminnan tavoitteena on lapsen perusturvallisuuden, kehittyvän tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Pienryhmätoiminnalla tarkoitetaan lapsiryhmän aktiivista jakamista kahteen tai kolmeen pienempään ryhmään päivän aikana. Se edellyttää varhaiskasvatuksen kaikkien henkilö- ja tilaresurssien suunnitelmallista ja joustavaa käyttöä. Käytännössä tämä tarkoittaa toimintojen porrastamista koko päivän aikana sekä sisä- että ulkotiloissa. Pienryhmät järjestetään mahdollisimman pysyviksi. Lapsella on oikeus toimia omassa pienryhmässään, vaikka lapsimäärät välillä vaihtelevat. Pienryhmiä muodostetaan lapsen tarpeiden, kiinnostuksen, iän ja kaverisuhteiden mukaan tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Perhepäivähoidossa ryhmä on luontaisesti pieni ja lapsen kehitys ja oppiminen tapahtuu pysyvässä ryhmässä tutun aikuisen tukeamana.

Pienryhmätoiminta mahdollistaa lapselle pysyvät vuorovaikutussuhteet. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri rohkaisee lasta osallistumaan ja auttaa keskittymään toimintaan. Pienessä ryhmässä ystävyyssuhteet syntyvät ja vahvistuvat sekä leikki-aidot kehittyvät. Pienryhmä helpottaa lapsen erilaisten tuen tarpeiden huomioimista.

Pienryhmätoiminta mahdollistaa kasvattajan aidon läsnäolon, lapsen kuulemisen, yksilöllisen huomioimisen ja rauhallisen toimintaympäristön. Pienryhmässä kasvattaja tekee havaintoja lasten toiminnasta, vuorovaikutuksesta, toiveista ja mielenkiinnonkohteista. Havaintojen ja kokemusten perusteella kasvattajat suunnittelevat, arvioivat ja kehittävät pienryhmätoimintaa. Pienryhmätyöskentelyn suunnittelussa huomioidaan myös siirtymät, ruokailut, lepo-aidot ja ulkoilut. Kasvattajalle pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden keskittyä perustehtävään, hyödyntää omaa ammattitaitoaan ja vahvuuksiaan. Se lisää työn mielekkyyttä ja työssä jaksamista.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteistyö

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu kasvattajien keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisössä rohkaistaan lapsia hyvään vuorovaikutukseen, toimimaan ryhmän jäsenenä ja vaalitaan lasten ystävyyssuhteita. Kasvattajat kehittävät leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Leikki on merkityksellistä niin lapsen hyvinvoinnille kuin oppimiselle. Varhaiskasvatuksessa leikki saa näkyä ja kuulua. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, ilmaisuun ja luovuuteen kannustavaa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Osallisuuden avulla lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista ja valintojen seurauksista kehittyy. Lapset tulevat kuulluksi ja nähdyksi, heidän aloitteitaan arvostetaan, näkemyksiään ja mielipiteitään huomioidaan. Lapsen sitoutuminen vahvistuu, kun hän saa itse vaikuttaa. Henkilöstön tulee pohtia mitä osallisuus tarkoittaa arjen toiminnoissa kuten leikeissä, ulkoilussa, ruokailussa ja siirtymätilanteissa.

"Osallisuuden toimintakulttuurissa päiväkotia ei ole toiveiden toimisto, joka toteuttaa kaikki toiveet. Osallisuus ei tarkoita meille äärimmäistä lapsilähtöisyyttä, jossa lapset päättävät kaikesta. Osallisuus jo käsitteenäkin pitää sisällään merkityksen siitä, että lapsi on osa jotakin – osa yhteisöä. Tällöin osallisuus on ennen kaikkea yhteisöön kuulumista ja yhdessä tekemistä, jossa lapsille annetaan mahdollisuudet vaikuttaa toimintaan ja tehdä itseään koskevia valintoja. On kyse vuorovaikutuksesta, keskustelusta, kuulemisesta ja kuulluksi tulemisesta, toisen huomioonottamisesta, sitoutumisesta, valintojen tekemisestä ja valintojen seurausten kantamisesta. Lasten osallisuutta ei voi olla ilman aikuisten osallisuutta – ja aikuisten vastuuta. Osallisuuteen vetoaminen ei siis voi eikä saa missään tilanteessa olla tekosyy aikuisten passivoitumiselle." (Kataja 2014)

Osallisuuden kulttuuri on Seinäjoen varhaiskasvatuksessa tärkeä tavoiteltava asia, joka henkilöstön tulee tiedostaa päivittäin omassa työssään. Heidän tulee aktiivisesti kehittää omaa sensitiivisyyttään ja pedagogista herkkyyttään. Tämä tarkoittaa henkilöstön kykyä tunnistaa lapsen tunnetiloja ja vastata niihin sekä arvostaa, kuunnella, kunnioittaa, rohkaista ja kehua lasta. Lapsen huolenaiheisiin ja tunnetiloihin vastataan tarkoituksenmukaisesti. Osallisuuden kulttuuri vahvistuu, kun henkilöstö antaa lasten leikeille ja toiminnalle aikaa, rauhaa ja tilaa.

Lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti sukupuoleen, kieleen, etnisyyteen, katsomukseen tai vammaisuuteen katsomatta. Yhdenvertaisuus ei kuitenkaan tarkoita samanlaisuutta. Henkilöstön tulee hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa jokaisella on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Oman kulttuuriperinnön tunteminen vahvistaa ymmärrystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Kunnioittava keskustelukulttuuri lisää taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Henkilöstö toimii lapsille kielellisenä mallina ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Kielellä on keskeinen merkitys lasten kehityksessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa, identiteetin rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Lasten erilaiset kielelliset lähtökohdat huomioidaan. Lapsille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin ja rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä moninaisessa maailmassa.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Fyysiseen turvallisuuteen kuuluu tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Lapset omaksuvat terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Seinäjoen kaupunki on mukana Lihavuus laskuun -ohjelmassa, jonka myötä myös varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten ja perheiden hyvinvointia esimerkiksi Ilo kasvaa liikkuen -ohjelman kautta sekä Sydänmerkki – kriteerien mukaisella ruokavaliolla. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon.

Lasten psyykkistä hyvinvointia edistää mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä tukevassa ympäristössä. Selkeä, suunnitelmallinen ja joustava päivän rakenne tukee lasten hyvinvointia. Jokaisella lapsella on oikeus saada läheisyyttä, turvaa ja lohdutusta. Lämmin vuorovaikutus lasten ja henkilöstön välillä lisää lasten psyykkistä hyvinvointia.

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaamista ei ole aina helppo määritellä, koska se voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Keskeistä kiusaamisessa on valtasuhteiden epätasapaino sekä lapsen tunne siitä, että hän on puolustuskyvytön epäoikeudenmukaista kohtelua vastaan. Kiusaaminen voi olla fyysistä (esim. lyöminen tai leikkien sotkeminen), sanallista (esim. haukkuminen ja nimitely) tai psyykkistä (esim. uhkailu ja poissulkeminen). On tärkeää, että varhaiskasvatussyksiköissä määritellään yhteinen näkemys kiusaamisesta ja sen ehkäisemisestä.

Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Turvallinen ilmapiiri, jossa on lämpimät vuorovaikutussuhteet, luo perustan kiusaamisen ehkäisylle. Lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelu auttaa lapsia toimimaan ryhmässä. Ryhmytyminen on tärkeää, se auttaa lapsia solmimaan ja ylläpitämään ystävyyssuhteita ja tulemaan hyväksytyksi vertaisryhmässään. Seinäjoella on käytössä erilaisia tunnetaito -ohjelmia kuten Tunnemuksu, Huomaa hyvä, Pienin Askelin, Molli, Kimochis ja Piki. Kiusaamisen ehkäisyssä leikki nousee tärkeäksi tekijäksi. Henkilöstön havainnointi, leikin ohjaaminen ja siihen osallistuminen ehkäisee kiusaamista. Leikissä harjoitellaan kompromissien tekemistä, ristiriitojen rakentavaa ratkaisemista ja tuetaan sosiaalisten taitojen kehittymistä. Tapa- ja moraalikasvatus on osa kiusaamisen ehkäisyä – opetellaan toisten ihmisten kunnioittamista, sitä miten toiselle ihmiselle puhutaan ja kuinka käyttäydytään loukkaamatta toista. Seinäjoella käytetään kiusaamisen ehkäisyn suunnittelussa tukimateriaalina MLL:n Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa – opasta (Kirves & Stoor-Grenner 2011).

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

11. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Nykyisen oppimiskäsityksen mukaan lapsen oppiminen ei ole sidottu tiettyyn paikkaan tai ympäristöön vaan oppimista tapahtuu kaikkialla. Oppimisympäristökäsitys sisältää varhaiskasvatuksessa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Lapsille luodaan turvallinen, motivoiva ja pedagogisesti tarkoituksenmukainen ympäristö. Se kannustaa omatoimisuuteen ja huomioi lapsen aktiivisena toimijana ja oppijana, esimerkiksi kuvitetun päiväjärjestyksen suunnittelemisen yhdessä lasten kanssa. Henkilöstö luo positiivisen, kannustavan ilmapiirin, jossa harjoitellaan yhdessä tunteiden näyttämistä ja säätelyä. Oppimisympäristö rakennetaan siten, että siinä on tilaa lapsen ihmettelylle, oivaltamiselle, oppimiselle ja siinä näkyy lapsen kädenjälki. Oppimisympäristöä muokataan yhdessä lasten kanssa, huomioiden lasten ikä ja mielenkiinnon kohteet, temperamentti sekä muut yksilölliset tarpeet. Yhdessä sovitut säännöt ja toimintatavat luovat turvallisuutta sekä vahvistavat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Päiväkodeissa pienryhmätöimintä mahdollistaa ryhmätilojen, käytävien, pihan ja lähiympäristön tehokkaan käytön sekä energian purkamiseen että rauhalliseen leikkiin.

Seinäjokisten päiväkotij- ja perhepäivähoitolasten mielipiteitä oppimisympäristöistä selvitettiin yksikoissa tehdyillä kyselyillä. Haastatellut lapset olivat 4–5-vuotiaita. Kyselyssä kartoitettiin lasten ajatuksia siitä millaiset tilat ovat kivoja leikkipaikkoja sisällä ja ulkona sekä millaisia leikkejä niissä leikitään. Lapset pohtivat myös aikuisen roolia lasten leikeissä.

*"haluaisin rakentaa majan puuhun
niinkuin mimmii lehmä sadussa"*

*"Iso eteinen, johon tehdään maja
ja pyydystetään leijonia"*

*"Puistossa on kivaa, kun siellä on
hiekkalaatikko, ja voi tehdä
lumikakkuja ja lumienkeleitä. Siellä voi
leikisti rillata makkaraa, olla retkellä.
Puistossa leikimme myös Annaa ja Elsaa"*

*"Ne (lattiatarrat) on niin kivoja, kun ne
on värikkäitä ja niissä voi hyppiä."*

*"Leikin perhosta koska perhoset
näyttää kivoilta ja ihanilta"*

*"Kerrossänky välillä laiva,
välillä maja"*

*"Kaatuineissa puissa leikitään
laivaa, autolla ajaa ja rakennetaan
majaa ja syödään eväitä"*

*"Tuolla pöydän alla siellä on
hotellin sänky"*

*"Puolapuut on kivoja, kun
niissä saa kiipeillä liikaa"*

*"takapihalla on kivoja mäkiä
mun rekka-autoille"*

*"Kaverien kanssa on kivempi leikkiä,
koska ne "ovat keksiväisiä"*

*"Siitä (mäestä) voi talvella
laskea ja kesällä kieriä alas"*

"Toinen lapsi fuskaa muuten (peleissä)"

*"Leikkihuoneessa on kiva
leikkiä kun saa leikkiä
rauhassa ei tarvitse aina
korjata pois"*

*"Metsässä leikitään paljon starwarseja
siellä on paljon miekkoja"*

"Kun en osaa tehdä legotaloa"

*"Hoitaja leikkii mummua ja
hömpää kaikkia"*

Perhepäivähoidossa useimmista vastauksista ilmeni, että lapset leikkivät käyttäen tiloina koko taloa. Useissa lasten vastauksissa mainittiin mieluisimmiksi leikkipaikoiksi kerrossängyt, pöydän alustat, eteinen ja leikkihuone. Ulkona mieluisimmiksi leikkipaikoiksi perhepäivähoidossa lapset mainitsivat tilavan takapihan, leikkipuiston ja metsän. Lapset nauttivat myös käynneistä perhepäivähoitajan tiimin yhteisissä tapahtumissa esimerkiksi päiväkotien ja liikuntahallien saleissa.

Päiväkodeissa lapsille mieluisimpia leikkipaikkoja olivat sali, käytävät, erilaiset teemaleikkihuoneet, "polskimo" ja lepohuone. Ulkona mieluisimpia leikkipaikkoja olivat päiväkodin eri piha-alueet, erilaiset kiipeilytelineet ja mäet. Ulkona leikitään myös roolileikkejä.

Haastattelut osoittivat, että toimintamuodosta riippumatta lasten leikit ovat samankaltaisia. Vastausten mukaan sisällä suosituimpia leikkejä olivat erilaiset roolileikit, majat, rakenteluleikit, pelit, askartelu, barbi-, auto- ja junaleikit. Lisäksi päiväkodeissa lapset leikkivät mielellään erilaisilla liikuntavälineillä. Henkilöstöä tarvitaan lasten pelien ja sääntöleikkien ohjaamisessa, lapsille on myös tärkeää henkilöstön heittäytyminen mukaan leikkeihin.

12. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Hoiron aloitus – Ensimmäinen kohtaaminen

Varhaiskasvatuksen aloitus on koko perheelle herkkä ja tärkeä tilanne. Huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle luodaan pohjaa jo ensimmäisellä tutustumiskäynnillä. Henkilöstö valmistautuu uuden lapsen ja perheen käyntiin varaamalla siihen tarpeeksi aikaa ja luomalla rauhallisen tutustumistilanteen. Perheille jää turvallinen tunne tulevan hoidon aloituksesta.

Tutustumiskäynneillä huoltajilla on mahdollisuus kertoa omasta lapsestaan, perheen tavoista ja toiveista. Perheille tarjotaan mahdollisuutta tulla tutustumaan useamman kerran. Ensimmäisinä hoitopäivinä yhteys huoltajiin on erityisen tärkeää. Lapsen vastaanottamiseen varataan aikaa ja myös huoltajia tuetaan hoidon aloituksen tuomassa elämänmuutoksessa. Päivän aikana heille voidaan esimerkiksi lähettää kuva- tai tekstiviesti lapsen päivän sujumisesta. Lapsella on mahdollisuus pitää mukanaan tuttua pehmolelua, kuvaa vanhemmistaan tai muuta itselleen tärkeää esinettä.

Tullahan tutuksi – Arkinen kohtaaminen

Varhaiskasvatuksessa tuetaan huoltajien kasvatustehtävää. Heidän näkemyksiään, arvojaan ja kulttuuriaan kunnioitetaan ja ne huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Varhaiskasvatusta tehdään perheille näkyväksi tiedottamalla tulevasta toiminnasta sekä arvioimalla jo toteutunutta toimintaa. Tiedottamisessa hyödynnetään perinteisten menetelmien lisäksi käytössä olevaa teknologiaa. Huoltajille annetaan mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen arjen käytäntöihin (lelupäivät, retket, päiväunet). Heidän toiveitaan kuullaan arkisten kohtaamisten lisäksi vasukeskusteluissa, vanhempainilloissa ja vanhempainryhmissä. Huoltajat pääsevät osallistumaan varhaiskasvatukseen myös erilaisen juhlien ja tapahtumien myötä.

Huoltajilla on oikeus kuulla lapsensa varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Päivittäisissä kohtaamisissa keskustellaan lapsen päivästä: kehityksestä, mielenkiinnon kohteista, ilon ja surun aiheista. Hyväksyntä ja kunnioitus mahdollistavat luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin, jossa on helppo keskustella.

Asenne ratkaasoo – Kunnioittava kohtaaminen

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Henkilöstö kohtaa huoltajat lastensa parhaina asiantuntijoina ja muistaa, että jokainen lapsi on vanhemmilleen ainutkertaisen tärkeä. Henkilöstö toimii omalla käytöksellään esimerkkinä miten toisia ihmisiä kohdellaan ja kohdataan. Huumorin avulla luodaan hyväksyvää ja iloisia ilmapiiriä. Toimiva tiedonkulku henkilöstön välillä ennaltaehkäisee väärinkäsityksiä ja luo luottamuksellisuutta sekä huoltajille että kasvattajille.

Teherähän yhyres – Ajatuksia vanhempainryhmistä

Seinäjokisissa varhaiskasvatusyksiköissä toimii useita aktiivisia vanhempainryhmiä, joissa on edustettuina sekä huoltajat että henkilöstö.

Vanhempainryhmässä voidaan suunnitella yksikön toimintaa ja keskustella pedagogiikasta. Ryhmissä voidaan ideoida ja toteuttaa yhteisiä tapahtumia ja tilaisuuksia.

Huoltajat osallistuivat Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen vanhempainryhmien kautta. Ryhmille annettiin pohdittavaksi kysymys millaisiin asioihin huoltajat haluavat ja voivat vaikuttaa lastensa varhaiskasvatuksessa.

Pohdinnoissa nousee esiin lapsen yksilöllisyyden huomioiminen arjen tilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi ruokailun sujuvuus, ulkoilun porrastamisen mahdollisuudet sekä yksilöllisyys päivälevon tarpeessa. Huoltajat pitävät tärkeänä henkilöstön osaamista toimia erilaisten lasten kanssa. Vasukekselut koetaan huoltajan mahdollisuutena vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen yksilöllisiin sisältöihin. Pienryhmätoimintaa pidetään tärkeänä ja siinä mahdollistetaan lapsen osallisuus, mielipiteiden kuuleminen ja lapsen mahdollisuus vaikuttaa.

Lapsen turvallisuuden tunne taataan pysyvillä, lämpimillä ihmissuhteilla. Huoltajat arvostavat koulutettua, ammattitaitoista henkilöstöä. Henkilöstön jatkuvaa kouluttautumista pidetään tärkeänä.

Huoltajat haluavat nostaa leikin keskiöön. Varhaiskasvatuksessa halutaan mahdollistaa monipuolinen leikki sekä sisällä että ulkona myös yli ryhmärajojen. Pitkäkestoiselle leikille halutaan luoda edellytykset. Retkiä pidetään tärkeinä. Toiminnan monipuolisuus ja luovuuteen kannustava pedagogiikka on huoltajien mielestä olennaista. Seinäjoen taide-, digi- ja liikuntalähtemallit on koettu mallikkaiksi. Myös vanhempainillat, yhteiset juhlat ja tapahtumat perheille ovat mieluisia.

Huoltajat haluavat olla tietoisia siitä, mitä varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuu. He pitävät tärkeänä sujuvaa tiedottamista kaupungin, yksikön ja ryhmän asioista.

Kaikkia tarvitahan – Monialainen yhteistyö

Seinäjoen varhaiskasvatuksen monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lastenneuvoloiden kanssa lapsen jokaisena ikä kautena. Laaja terveystarkastus tehdään lapselle 4-vuotiaana. Tässä tarkastuksessa arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä yhdessä neuvolan, huoltajien ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Ennen lapsen neuvolakäyntiä varhaiskasvatuksen henkilöstö täyttää 4-vuotisneuvolalomakkeen, joka käydään keskustellen huoltajien kanssa läpi. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan. Tarkastuksen jälkeen huoltajat toimittavat neuvolan palautteen takaisin varhaiskasvatukseen. Lastenneuvolan työntekijät ja varhaiskasvatus arvioivat yhteistyötä säännöllisesti.

Lastenneuvolatyöryhmät kokoontuvat neuvola-alueittain 1–2 kuukauden välein. Työryhmään kuuluvat terveydenhoitaja, psykologi, neuvolan erityistyöntekijät, varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja tarvittaessa kutsutaan myös päiväkodinopettaja. Työryhmässä käsitellään lasten tutkimukseen ja kuntoutukseen liittyviä hoitopolkuja.

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyöhön kuuluu myös lasten ohjaaminen psykologin, puheterapeutin ja toimintaterapeutin tutkimuksiin. Lasta tutkinut psykologi antaa palautteen huoltajille ja varhaiskasvatukselle yhteisessä palaverissa. Neuvoloissa ovat foniatriin ja lastenpsykiatriin konsultaatiokäynnit, joihin myös varhaiskasvatus voi tarvittaessa osallistua. Lasta ja perhettä voidaan ohjata myös perhekeskus Sokkelin palveluihin.

Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi voidaan tarjota huoltajille myös lastensuojelun palveluita. Lastensuojelun kanssa tehdään yhteistyötä, kun huoli lapsesta ja perheen tilanteesta herää. Vastuu huolen puheeksi ottamisesta on jokaisella työntekijällä. Käytössä on viranomaispuhelin, josta varhaiskasvatus voi konsultoida huolen herätessä. Perheen palvelutarpeen kartoittamiseksi tehdään lastensuojeluilmoitus, josta kerrotaan huoltajille. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on henkilökohmainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tarvittaessa. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa ilmoitus tehdään esimiehen kanssa.

Varhaiskasvatus voi olla lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Tällöin lapsen varhaiskasvatus alkaa yhteisellä aloituspalaverilla, johon osallistuvat huoltajat, varhaiskasvatus ja lastensuojelu. Aloituspalaverissa sovitaan tavoitteet lapsen ja perheen tukemiseksi. Lisäksi sovitaan seurantapalaveri, jossa arvioidaan tavoitteiden toteutumista. Tarvittaessa tukitoimi jatkuu tai se voidaan päättää.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työntekijöiden välillä pidetään verkostopalavereita, joissa arvioidaan yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä.

Seinäjoen varhaiskasvatus tekee yhteistyötä esimerkiksi alueensa perusopetuksesta, liikunnasta, kirjastosta, seurakunnan toiminnasta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa. Yhteistyö tukee oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja varhaiskasvatuksen tavoitteita. Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien välillä yhteistyö on tärkeää. Se luo mahdollisuuksia kehittää esimerkiksi uusia oppimisympäristöjä ja yhteisiä koulutuksia.

13. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima, sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Pedagoginen johtaminen

Pedagoginen johtajuus on varhaiskasvatuksen perustehtävän laadusta vastaamista ja sen kehittämistä. Se ei ole ainoastaan johtajan toimenkuvaan sidottu tehtävä, vaan kukin ammattiryhmä kantaa oman vastuualueensa oman ammattiroolinsa mukaisesti.

Uusi vasu edellyttää toimintakulttuurin johtamista. Toimintakulttuuri rakentuu vakiintuneista tavoista toimia niiden perusolettamusten varassa, joita toimijoilla varhaiskasvatuksesta on. Näiden avaaminen ja tarkastelu uuden vasun tavoitteiden valossa vaatii jaetun pedagogisen johtajuuden keinoja. (Fonsén 2017)

Pedagogisen johtajuuden keskeisiä voimavaroja ovat riittävät resurssit toiminnalle ja koko organisaation henkilöstöjohtamisen sekä pedagogiikan johtamisen taidot. Pedagoginen johtajuus on parhaimmillaan sitoutumista ja jaettua vastuuta laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

Seinäjoella varhaiskasvatuksen johtoryhmän laatimat visio ja strategia ovat perusta pedagogisen johtamisen kehittämiseksi. Johtoryhmän tehtävänä on huolehtia, että koko organisaation henkilöstö on tietoinen varhaiskasvatuksen visiosta ja strategiasta. Aluejohtajat vastaavat oman alueensa ja päiväkodin johtajat omien yksiköidensä pedagogisesta johtamisesta. Päiväkodeissa päiväkodinopettajat vastaavat oman tiiminsä pedagogiikan suunnittelusta, toteutumisesta ja arvioinnista yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Perhepäivähoidossa pedagoginen vastuu on perhepäivähoidon ohjaajilla. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaminen pohjautuu Edivan kehittämisvalikon periaatteisiin. Vuosikello ohjaa pedagogista toimintaa kuukausitasolla. Valikon avulla johtaja vastaa johtamisen rakenteista. Yhdessä henkilöstön kanssa johtaja huolehtii lasten vasujen ja ryhmävasujen laadinnasta, toteuttamisesta ja arvioinnista sekä lasten osallisuuden toteutumisesta ja sen arvioinnista.

Yhdessä keskustellut arvot ja näkemys työstä luovat pohjan valinnoille ja suunnalle, jonka yhteisö ottaa ja johon se panostaa. Keskustelukulttuurin luominen ja ylläpitäminen ovat johtajuuden kannalta olennaisia. Pedagogisen johtamisen keskiössä on tärkeää pitää mielessä jatkuvasti muuttuvat tarpeet, muutos syntyy yhdessä tekemällä. Muutoksessa kyetään tarvittaessa irrottautumaan perinteisistä tavoista toimia ja oppia uusia. Henkilöstön vahva ammattitaito ja ammatillisuus tukee pedagogista johtajuutta.

14. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta lisäävät ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa konkreettisella ja monipuolisella tavalla tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta. Suunnitelmallisen dokumentoinnin avulla henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta. Sen kautta voidaan muokata työtapoja, oppimisympäristöjä, toiminnan tavoitteita, menetelmiä ja sisältöjä lasten tarpeita ja kiinnostusta vastaaviksi. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa laadukkaan lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen toteutumisen.

Yksilöllinen dokumentointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on osa yksilökohtaista dokumentointia. Vasuun kirjataan konkreettiset tavoitteet lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmallista yksilökohtaista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan myös lapsen mahdollinen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä lääkehoidon suunnitelma.

Lapsen kehityksestä, ajatuksista ja tunneilmasta tietoa tuottavat ja säilyttävät esimerkiksi valokuvat, videot, piirustukset, askartelut, kertomukset ja sadutukset, haastattelut ja havainnointilomake. Näistä voidaan myös koota lapsen oma kasvun kansio, joko perinteisesti kansioon tai sähköiseen muotoon. On tärkeää, että myös lapset itse osallistuvat oman kasvun kansionsa kokoamiseen ja voivat samalla arvioida omaa oppimistaan ja kasvamistaan.

Lapsiryhmäkohtainen dokumentointi

Seinäjokisissa päiväkodeissa käytössä oleva ryhmävasu on työväline, jonka avulla voidaan dokumentoida kokonaisen lapsiryhmän arkea. Ryhmävasuun konkretisoidaan tiimin yhteiset pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt hyödyntäen valtakunnallista- ja kuntavasua sekä huomioiden kyseisen lapsiryhmän lasten ja huoltajien toiveet ja tarpeet. Ryhmävasun sisältöä tehdään tiimeissä, vanhempainilloissa, esimiesten kanssa käytävissä pedagogisissa keskusteluissa ja tiimipalaverissa. Ryhmävasudokumentti ohjaa toiminnan arviointia ja kehittämistä.

Lapsiryhmän oppimisympäristöjä ja projekteja voidaan dokumentoida havainnoinnin lisäksi kuvin ja videoin. Myös lapset osallistuvat dokumentointiin ryhmässä; he voivat videoida tai ottaa valokuvia sekä piirtää, tehdä satuja tai kertoa toiveistaan. Osallistuesaan dokumentointiin lapset oppivat tekemään havaintoja omista kokemuksistaan, tunnistamaan tunteitaan ja vahvuuksiaan ja jakamaan kokemuksiaan myös toisille. Sekä henkilöstön että lasten dokumenttien avulla arvioidaan ja kehitetään toimintaa sekä oppimisympäristöä.

Sähköinen dokumentointi ja arviointi

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuspalveluilla on käytössään Vekaranetti (Daisy - mobiilisovellus), joka toimii päivittäisen dokumentoinnin apuvälineenä. Päivittäisen dokumentoinnin tarkoituksena on kertoa päivän kulusta sekä tuoda huoltajille tietoon varhaiskasvatuksen suunnitelmia ja tavoitteita. Vekaranetin kautta huoltajat voivat tulevaisuudessa lukea lapsensa vasua sähköisessä muodossa sekä katsella varhaiskasvatuksessa lapsestaan otettuja valokuvia. Vekaranetin ohella sähköposti ja varhaiskasvatussyksikön ilmoitustaulu toimivat päivittäisen dokumentoinnin välineinä.

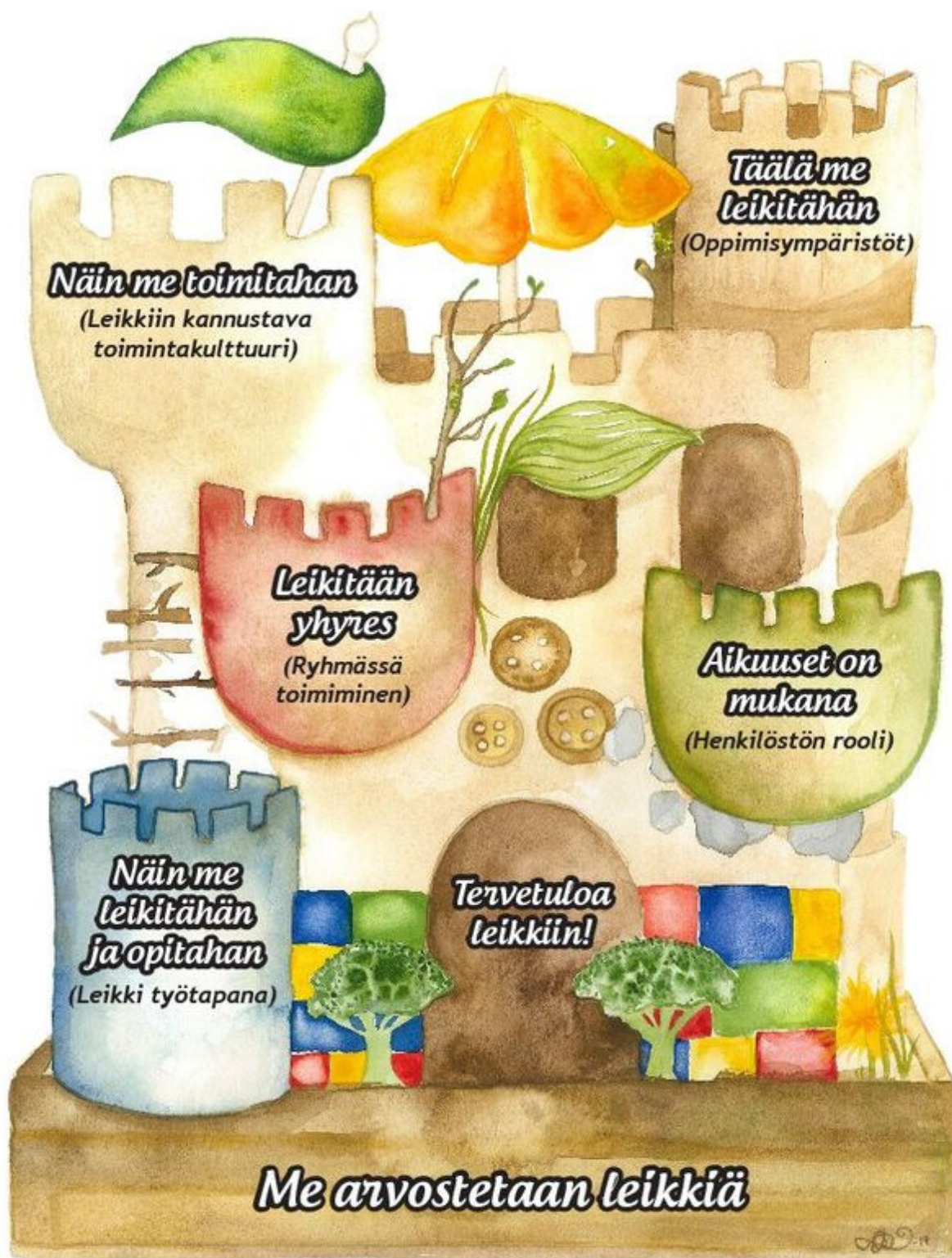
Kaupungin varhaiskasvatuksessa on käytössä Edivan luoma kehittämisvalikko, josta löytyy kirjallisia dokumentointivälineitä esimiehille ja kasvattajille johtamiseen, suunnitteluun, kehittämiseen, arviointiin, tiimityöhön ja lapsihavainnointiin liittyen. Toimintaa arvioidaan myös nettipohjaisella Webropol -arviointijärjestelmällä, jonka kautta tehdään säännöllisesti arviointikyselyjä niin huoltajille kuin henkilöstöllekin. Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti saatujen dokumenttien pohjalta.

15. Monipuoliset työtavat

Seinäjoen varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet ohjaavat työtapojen valintaa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Henkilöstön tehtävä on ohjata ja rohkaista lapsia kokeilemaan erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Arjen tilanteissa lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Henkilöstön aito läsnäolo ja lapsen sensitiivinen kohtaaminen ovat perusta lapsen tuntemiselle, joka mahdollistaa toiminnan kokonaisvaltaisen suunnittelun ja hyödyttää lapsen kasvua ja kehitystä. Monipuoliset työtavat edellyttävät henkilöstöltä luovuutta ja kykyä tarttua lasten aloitteisiin. Henkilöstö havaitsee pedagogiset mahdollisuudet eri tilanteissa ja mukauttaa toimintaansa sen mukaisesti. Erilaisia oppimisympäristöjä hyödynnetään ja uusia työtapoja kehitetään aktiivisesti.

Lasten osallisuus erilaisten työtapojen valinnassa on tärkeää. Heidän ajatuksiaan selvitetään esimerkiksi lasten palaverien, haastattelujen ja havainnoinnin kautta sekä huoltajien kanssa keskustelemalla. Työtapojen valinnassa huomioidaan eri tavoin oppivat sekä eri-ikäiset lapset niin että jokainen saa onnistumisen kokemuksia. Lapsia ohjataan tutkimaan, liikkumaan, leikkimään, aistimaan ja kokemaan koko kehollaan. Eri taidemuodot, luovuus, toiminnallisuus sekä tieto- ja viestintäteknologia antavat lapselle mahdollisuuden oppia elämää kokonaisvaltaisesti.

16. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Me arvostetahan leikkiä – Leikin arvoperusta

Seinäjäkisessä varhaiskasvatuksessa arvostetaan leikkiä. Henkilöstön positiivinen asenne luo perustan leikille. Lapselle taataan päivittäin riittävästi aikaa leikkiin.

Näin me toimitahan – Leikkiin kannustava toimintakulttuuri

Leikki on lapselle merkityksellistä. Henkilöstö arvostaa lapsen leikkiä luoden sille positiivisen ja kiireettömän ilmapiirin. He huolehtivat välineiden saatavuudesta, leikkirauhan säilymisestä, ympäristön tarkoituksenmukaisuudesta sekä riittävästä leikkiajasta. Henkilöstö tiedostaa leikin sen hetkisen tilan ja reagoi tarvittavalla tavalla joko leikkien mukana, havainnoiden, leikkiä rikastaen tai siihen lasta sitouttaen. Lasten kanssa leikkiväle aikuiselle annetaan mahdollisuus keskittyä leikkiin ja lasten havainnointiin. Henkilöstö tietää leikin tavoitteet (mielikuvitus, tunne- ja vuorovaikutus taidot, motoriikka, kieli ja ajattelu, matemaattiset valmiudet, hahmotus) ja osaa toiminnallaan edistää niiden kehittymistä. Lapsella on leikissään oikeus toistoon. Lapsiryhmissä aikuiset pohtivat omaa sääntökulttuuriaan; mitkä säännöt mahdollistavat, mitkä taas estävät leikkiä.

Täälä me leikitähän – Oppimisympäristöt

Lapset saavat osallistua leikkiympäristöjen suunnitteluun ja toteutukseen sisällä ja ulkona. Samalla heillä on mahdollisuus opetella kunnioittamaan leikkiympäristöä ja huolehtimaan siitä. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään lähiympäristön ja luonnon tarjoamat mahdollisuudet. Henkilöstö luo turvallista, sallivaa ja joustavaa leikkikulttuuria. Leikkiympäristöt saavat elää leikin mukana ja leikkivälineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla. Leikit on mahdollista jättää paikoilleen, jotta niitä voi jatkaa myöhemmin. Leikeissä saa näkyä maailma, jossa lapsi elää sekä lapsen omat kokemukset. Leikeissä mahdollistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttö esimerkiksi kuvaaminen, videointi, tabletit ja koodausrobotit.

Näin me leikitähän ja opitahan – Leikki työtapana

Henkilöstö tunnistaa leikin pedagogisen merkityksen, pohtii mihin leikillä pyritään ja mitä lapsi oppii leikkiessään. Aikuisten malli ja heittäytyminen leikkiin on tärkeää. He ihmettelevät ja oppivat yhdessä lasten kanssa – valmiita vastauksia ei välttämättä ole. Leikki työtapana mahdollistaa oppimisen yrittämisen ja erehtymisen kautta. Leikkiä hyödynnetään tavoitteellisessa oppimisessa ja henkilöstöllä on vastuu siitä, että toiminta on lapsille mielekästä. Työskentelyssä ja opetuksessa käytettävät välineet ovat lasten ulottuvilla, jotta he voivat leikkiä, harjoitella ja toistaa oppimaansa. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa leikin monipuolisuus, jotta leikkiäidot pääsevät kehittymään.

Leikitähän yhyres – Ryhmässä toimiminen

Leikin pääasiallinen tarkoitus on tuottaa lapselle iloa, mielihyvää sekä kokemuksen ryhmään kuulumisesta. Leikki edistää vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehittymistä. Ryhmässä kunnioitetaan myös lapsen halua leikkiä yksin. Aikuinen havainnoi lasten välisiä suhteita. Fyysisellä ja psyykkisellä läsnäolollaan hän toimii ristiriitatilanteita ennalta ehkäisten ja opettaa tarvittaessa lasta leikkimään. Leikin avulla opitaan hyviä kaveritaitoja, neuvottelutaitoja ja suvaitsevaisuutta. Varhaiskasvatus on tasa-arvoista ja sukupuolisensitiivistä: kaikki leikit ja leikkivälineet kuuluvat kaikille. Lapsi saa valita itse leikkinsä ja roolinsa siinä.

Aikuuset on mukana – Henkilöstön rooli

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten leikin kehittymistä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sekä siirretään leikin kulttuuriperintöä eteenpäin esimerkiksi laululeikkien ja perinteisten pihaleikkien muodossa. Aikuinen ohjaa leikkiä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse siinä mukana. Yhteisleikki lisää aikuisen tuntemusta lapsesta. Henkilöstö osallistuu lasta leikkiin ottaen huomioon lapsen taidot, persoonallisuuden ja temperamentin.

Lasten leikin näkyväksi tekeminen on tärkeää. Sen avulla lisätään tietoisuutta lasten ajattelusta, tiedoista, taidoista ja mielenkiinnon kohteista. Leikin havainnoinnissa hyödynnetään kuvaamista, äänittämistä ja videointia. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen leikeistä. Yhteistyö ja yhteiset linjaukset huoltajien kanssa edistävät leikkiä ja sen arvostusta. Hyväksyvä ja leikkiä arvostava suhtautuminen luo myönteisen ja turvallisen kasvatusilmapiirin. Aikuisen on huolehdittava, että lapsen koskemattomuus ja turvallisuus säilyvät. Leikin kautta harjoitellaan oman ja toisen kehon rajojen kunnioittamista sekä suojelemista.

17. Oppimisen alueet

17.1. Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään osiossa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non- verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Lapsen rohkaisussa on keskeistä aikuisen oma positiivinen asenne. Lapselle tarjotaan vuorovaikutusmahdollisuuksia kahden kesken, pienryhmässä ja isossa ryhmässä. Kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa on merkittävää, että aikuinen kuuntelee lasta aidosti kasvokkain, rikastaa lapsen puhetta sanoittamalla, selkeillä ilmeillä ja eleillä.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia. On tärkeää, että aikuisen puhe on selkeää - sellaista, jota lapsi voi oman kielellisen kykynsä mukaisesti ymmärtää.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin. Aikuisen osallistuminen lapsen leikkiin, tukee lapsen puheen ymmärtämistä, nimeämistä ja kertovaa puhetta. Puheen motoriikkaa harjoitellaan leikillisellä suujumpalla, loruilla ja lauluilla.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikkely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen, tarinoiden kerronta sekä erilaisten ilmiöiden tutkiminen tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti. Lapsen kehoa ja liikkumista voidaan hyödyntää sanojen rytmittämisessä ja tavuttamisessa. Lapsen kielen kehitystä tuetaan erilaisilla opetusohjelmilla esimerkiksi Halinalle -ohjelma, Kili -ohjelma, Jänistarinat, Leikiten - sarjan kielellisen tietoisuuden harjoitukset ja pelit.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

17.2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen** ja **kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaakin sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen.

Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa. Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta.

Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Taituri -taidetoimintamalli

Taituri on Seinäjoen varhaiskasvatuksessa toteutettava taidetoimintamalli, joka on osa kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Se on tulos varhaiskasvatuksen ja taiteen sekä kulttuurin toimialoja ylittävästä yhteistyöstä. Yhteistyöverkostossa ovat mukana kulttuuripalvelut, Seinäjoen kaupunginteatteri, kansalaisopisto, kaupunginkirjasto, maakuntakirjasto, taidehalli, Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto sekä lastenkulttuurikeskus Louhimo. Verkostoon kuuluu myös eri taidelajien, kulttuurin ja varhaiskasvatuksen ammattilaisia sekä opiskelijoita. Lähtökohtana verkostojen väliselle yhteistyölle on varhaiskasvatuksen kasvattajille suunnattu taidelähettikoulutus. Koulutuksen osa-alueita ovat draama, musiikki, tanssi ja liike, sanataide sekä visuaaliset taiteet. Alvar Aallon innoittamana mallissa huomioidaan myös arkkitehtuuri.

Taituri-taidetoimintamalliin sisältyy taiteilijoiden vierailuja varhaiskasvatukseen, erilaisia isompia ja pienempiä taideprojekteja sekä koulutuksia. Tarkoituksena on etsiä, kehittää ja tutkia luovalla prosessilla uusia ja monipuolisia mahdollisuuksia lasten hyvinvoinnin tukemiseen taiteen ja kulttuurin keinoin. Malli on suunniteltu siten, että se tukee varhaiskasvatuslain mukaisia sisällöllisiä tavoitteita, valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvaa lapsilähtöistä toimintamallia sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Taituri -taidetoimintamalli luo pohjan Seinäjoen kaupungin opetus- ja kulttuuripalvelujen Kulttuurimatkalta, joka tarjoaa kaikille perusopetuksen 0–9- vuosiluokkien oppilaille tasa-arvoista ja laadukasta kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta.

Taiturin ideologiaa ja pedagogiikkaa

Taidetoiminnan ideologia ja pedagogiikka perustuvat avoimiin, aidosti kuunteleviin ja toista kunnioittaviin vuorovaikutussuhteisiin, joihin sisältyy sanaton ja sanallinen viestintä. Mallissa lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka tuntee, ajattelee, osallistuu, ideoi ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti aikuisen rinnalla. Lapsen ja kasvattajan on tärkeää oppia tuntemaan itseään, tutustumaan ajatuksiinsa ja tunteisiinsa sekä uskaltaa ilmaista itseään. Sekä lapsen että kasvattajan on tärkeää kokea vuorovaikutustaitonsa riittäviksi ja saada tukea sosiaalisiin taitoihinsa. Kasvattajan on huomioitava oman vuorovaikutusmallinsa vaikutus lapseen sekä mukautettava omaa vuorovaikutustaan lapsen sanattomien ja sanallisten viestien perusteella. Taiteellisen toiminnan prosessissa ei ole varsinaisia mitattavia tavoitteita. Tämän vuoksi taiteellisen toiminnan arviointi perustuu enemmän itsetuntemuksen kehittämiseen.

Lapselle on tärkeää tutustua taiteen ja kulttuurin moniin muotoihin. Erilaiset taidekokemukset antavat lapselle tunne-elämyksiä ja laajentavat hänen kokemusmaailmaansa. Taide ja kulttuuri antavat mahdollisuuden löytää itselle sopivia kanavia kohdata erilaisia asioita ja tunteita. Ne kuuluvat lapsen jokapäiväiseen elämään.

17.3.Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Eteläpohjalaisuuteen liittyy vahvana itellisyiden mentaliteetti, joka tarkoittaa muun muassa vahvaa itsetuntoa, ahkeraa työtettä, suorapuheisuutta ja itsenäistä työskentelyotetta. Eteläpohjalainen yritteliäisyys, kökkähenki (talkoohenki) ja yhteisöllisyys ovat vahvasti mukana työtavoissa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita. Vuorovaikutuksessa korostuvat kohteliaisuus ja hyvät tavat. Henkilöstön välinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus toimii mallina lapsille. Vastuun ottaminen, suvaitsevaisuus ja rehtiys ovat tärkeitä arvoja Seinäjoen varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenvuorokiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Seinäjoen varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan uskonnon vapautta ja

opetetaan avointa suhtautumista erilaisuuteen. Varhaiskasvatuksessa noudatetaan positiivisen uskonnonvapauden periaatetta ja se on uskonnollisesti sitoutumatonta. Perinteiset juhlat (joulu- ja kevätjuhla) ovat osa suomalaista kulttuuria ja voivat sisältää virren/hengellisen laulun tai esimerkiksi joulukuvaelman.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus ja Seinäjoen evankelis-luterilainen seurakunta tekevät yhteistyötä. Seurakunnan lastenohjaajat pitävät varhaiskasvatuksessa oleville lapsille pyhäkouluhetkiä yksiköissä ja kutsuvat varhaiskasvatuksessa olevia lapsia esimerkiksi pääsiäisvaellukselle. Seurakunta kutsuu lapsia varhaiskasvatuksen ja seurakunnan yhteistyössä järjestämään adventtikirkkoon. Varhaiskasvatuksesta voidaan myös kutsua seurakunnan työntekijä vierailulle. Vanhemmat päättävät osallistuuko lapsi tapahtumiin. Seurakunnan kanssa tehdään myös yhteistyötä kriisitilanteissa.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään esimerkiksi viettämällä lasten isovanhempien päivää kutsumalla heidät varhaiskasvatuksen vieraaksi. Lapset ovat myös tervetulleita vieraita lähiympäristön vanhusten palvelukoteihin. Menneeseen aikaan voidaan tutustua museovierailuilla. Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseolta on tilattavissa opastettuja käyntejä ja niiden yhteydessä pidetään myös työpajoja. Varhaiskasvatuksessa siirretään myös leikin kulttuuriperintöä eteenpäin esimerkiksi laululeikkien ja perinteisten pihaleikkien muodossa.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen ja huomioimalla alueelliset ominaispiirteet. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Mediakasvatus

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten kanssa harjoitellaan valokuvaamista, äänittämistä ja videoiden tekemistä.

Heidän kanssaan voidaan tutustua sanomalehtiin ja tehdä oma lehti. Sanomalehtiviikolla on mahdollisuus saada tukea paikallisten lehtien toimituksista. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Pelien ja virtuaalisten oppimisympäristöjen kautta tutustutaan internetin mahdollisuuksiin turvallisesti. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin. Kasvatuksessa ja opetuksessa hyödynnetään myös mediassa esiintyviä ja lapsia kiinnostavia hahmoja ja leluja.

Seinäjoella toteutetaan vuoden 2017 aikana mediakasvatushanke, jonka kautta viestintä- ja teknologiataidot otetaan luontevaksi osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Hankkeella on myönteisiä vaikutuksia varhaiskasvatuksen henkilöstön TVT -osaamiseen. Omien taitojen karttuessa henkilöstö pystyy rohkaisemaan lasta tutkimaan laitteiden ja sovellusten käyttömahdollisuuksia.

17.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät oma-kohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havaintoja kuten pieni-suuri, lähellä-kaukana, tyhjä- täynnä, uusi-vanha, hidas-nopea, ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Perushoitotilanteet ovat tärkeitä tilanteita matemaattisen ajattelun kehittämisessä. Esimerkiksi pukemistilanteissa lasketaan vaatekappaleita.

Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten oman kehon, fyysisen tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä (esimerkiksi leikkipuistoissa ja lähiliikuntapaikoissa) retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu.

Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista käyttäen apuna esimerkiksi kirjallisuutta ja mediaa. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävästä elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleen käytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kekeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä.

Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Tieto- ja viestintäteknologia (TVT) Seinäjoen varhaiskasvatuksessa

Seinäjoella toteutetaan vuoden 2016–2018 aikana päiväkodeissa TVT -koulutushanke, jossa kehitetään varhaiskasvatuksen henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian osaamista. Henkilöstön koulutusta toteuttavat mediakouluttajat ja digilähetit. Päiväkodeille tehdyn alkukartoituksen perusteella digilähetit tarjoavat päiväkotien henkilöstölle TVT -koulutusta heidän omilla laitteillaan ja osaamisen tasolla. Samalla luodaan TVT -kasvatusta kohtaan positiivista asennetta ja tehdään tutuksi uusia oppimisen tapoja.

Hankkeessa edistetään henkilöstön osaamista niin, että tieto- ja viestintäteknologia huomioitaisiin päiväkotien oppimisympäristöjä rakennettaessa ja oppimateriaaleja hankittaessa. Tieto- ja viestintäteknologian käytöstä on tarkoitus tulla luonnollinen osa kaikkiin varhaiskasvatuksen oppimisen tilanteisiin. Lasten yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Digilähetit tekevät henkilöstölle tutuksi TVT -laitteiden käyttöä ja niiden sovelluksia siten, että laitteet tulisivat oppimisen ja tutkimisen välineiksi kaikissa ilmiöpohjaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Henkilökunnalla on osaamista lapsen mediatajun kehittämiseen ja tietoa turvallisista sovelluksista sekä laitteista. Jatkossa varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy tarjoamaan myös huoltajille riittävästi asiantuntevaa tukea kotien mediakasvatuksen ja turvallisen mediakulttuurin edistämiseen. Henkilökunnan osaamisen kehityessä sekä langattomien verkkojen asennuksen ja päiväkotikohtaisen laitekannan laajentuessa turvataan lapsen oikeus tulevaisuuden taitojen oppimiseen.

Digilähetien päiväkotikohtaisen koulutuksen myötä päiväkoteihin jää tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviä ohjeita, vinkkejä ja ideoita sisältävä materiaali. Ohjelmoinnin peruskäsitteet, varhaiskasvatuksen robottiikkalaitteet ja animaation perusteet tulevat henkilöstölle tutuiksi. Henkilökunta osaa hyödyntää älypuhelimien sekä tablet- laitteiden liikuntaan kannustavia sovelluksia ja käyttää niitä yhdessä lasten kanssa. Lisäksi lapset osallistetaan toiminnan dokumentointiin käyttäen digitaalisia menetelmiä.

Hankkeen päättyessä lähettitoimintaa jatketaan sen mukaan, mitä henkilöstölle tehtävän loppukartoituksen perusteella jatkotarpeiksi ilmenee. Näin luodaan TVT -osaamiseen jatkuva oppimisen ja kehittämisen työtapaa.

17.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn - oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Liikuntakasvatus

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokea liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona.

Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- että musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojat tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisien liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Seinäjoen varhaiskasvatus on sitoutunut valtakunnalliseen Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmaan, jonka tavoitteiden mukaisesti jokaisella lapsella tulee olla päivittäinen mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan iloon. Kaikki päiväkodit ovat mukana tässä ohjelmassa, joka on suunniteltu osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Se tukee käytännönläheisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, varhaiskasvatustien, varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten sekä uusien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteuttamista. Ohjelman päämääränä on liikuntamyönteinen toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa.

Seinäjoella toteutetaan vuoden 2017 aikana päiväkodeissa lasten liikuntahanke, jossa kehitetään lasta osallistavia ja monipuolisia oppimisympäristöjä. Perhepäivähoitajille on myös järjestetty hankkeeseen liittyvä koulutusilta. Hankkeen päätavoitteena on koko varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen lisääminen, positiivisen asenteen luominen ja ylläpitäminen sekä lasten hyvinvoinnin, kehittymisen ja oppimisen lisääminen. Hankkeessa luodaan liikuntalähtömalli, jonka avulla kehitetään kaupungin päiväkotien liikuntakasvatusta sekä oppimisympäristöjä liikkumista tukeviksi. Henkilöstön osaamisen vahvistuessa ja liikuntaa edistävien toimintatapojen, oppimisympäristöjen ja oppimateriaalien kehittyessä turvataan jokaisen lapsen oikeus liikkumiseen ja leikkimiseen muuttuvassa maailmassa.

Liikuntahankkeen tavoitteena on vähentää lasten istumista, jonottamista ja odottamista sekä huomata liikkumisen mahdollisuudet eri tilanteissa, myös perushoito- ja siirtymätilanteissa.

Hanke juurrutetaan varhaiskasvatuksen arkeen pedagogiseksi toimintatavaksi, jolloin liikuntaideat tulevat jokapäiväiseen käyttöön. Uudet toiminnalliset ideat ja mallit otetaan käyttöön myös perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Liikuntavastaavat verkostoituvat sekä kokoontuvat säännöllisesti lähettien johdolla. He huolehtivat Seinäjoen liikuntakasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta.

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa otetaan käyttöön myös sähköinen liikuntaopas, joka on puhelinsovellus. Sitä käytetään liikuntakasvatuksen työvälineenä.

Ravitsemuskasvatus

Ravitsemuskasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömiseen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa yhteinen ruokailutilanne on pedagogista toimintaa, jota tulee myös suunnitella ja arvioida.

Menestyksekkään ruoka- ja ravitsemuskasvatuksen tärkeä taustatekijä on kodin ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö. Varhaiskasvatuksessa lasta kannustetaan syömään päivittäin ja ainakin maistamaan kaikkia ruokia, myös uusia ruokalajeja. Lasten ikä huomioiden heitä ohjataan omatoimiseen ruoan annosteluun, ruokailuun sekä astioiden pois viemiseen. Sydänmerkki -kriteerien mukainen ruoka päiväkodeissa kannustaa perheitä toteuttamaan terveellistä ruokailua myös kotona. Säännöllinen ateriarhythmi, positiivinen asenne ruokailua kohtaan, ruokakulttuurin arvostus ja monipuolinen ruokavalio edistävät lapsen oppimista ja koko perheen hyvinvointia.

Päiväkotien ruokalistat suunnitellaan ravitsemuksellisuus, maittavuus ja taloudellisuus huomioiden. Ruokalistat suunnitellaan siten, että perusruoka käy mahdollisimman monelle. Erityisruokavaliot toteutetaan lääkärin tai terveydenhoitajan todistuksen perusteella.

Kasvisruokaa (lakto-ovo) tarjotaan silloin, kun koko perhe noudattaa kasvisruokavaliota. Jälkiruokien ja välipalojen sokerin määrää on vähennetty ja vähennetään edelleen. Varhaiskasvatus ja ruokapalvelut keskustelevat säännöllisesti ruokailuun liittyvistä asioista yhteisessä ruokaryhmässä. Ruokaryhmässä on päätetty esimerkiksi sokerin vähentämisestä ja hoitopaikkojen karkittomuudesta.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille monipuolinen ja täysipainoinen lounasateria, johon sisältyy pääruoka, pääruoan peruna-, riisi- tai pastalisäke, salaatti tai tuorepala ja salaattinkastike, runsaskuituinen leipä ja kasvirasvavalevite sekä rasvaton maito tai piimä. Kokopäivähoidossa oleville lapsille tarjotaan myös aamu- ja välipala. Vuorohoidon ateriat noudattavat vuorokausirytmää, johon sisältyy myös päivällinen ja iltapala.

Seinäjoen kaupunki on toteuttanut Lihavuus laskuun -ohjelmaa osana jokaisen toimialan perustyötä ja vuotuista budjettia. Ohjelman toteutusta ja tuloksia sekä asukkaiden hyvinvoinnin tilaa seurataan vuosittain hyvinvointikertomuksessa, jota hyödynnetään toimintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Ohjelmaa koordinoi Seinäjoen kaupungin Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö.

Seinäjoen kaupunki on tehnyt linjauksen, jonka mukaan kaikki Suomessa valmistettu ruoka on lähiruokaa. Kotimaisuusaste hankinnoissa on noin 85 %. Ruokapalveluissa käytetään lähialueen toimittajien lihaa ja maitotuotteita sekä omassa maakunnassa tuotettuja perunoita, kasviksia ja leipomotuotteita. Maittavuuden, ravitsemuksellisuuden ja taloudellisuuden lisäksi ruokapalveluissa huomioidaan kestävä kehitys. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan kasvisruokaa tarjotaan kaikille kerran viikossa. Kausituotteet huomioidaan salaattivalikoimassa. Biojätteen määrää pyritään vähentämään.

Terveys- ja turvallisuuskasvatus

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmisuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle.

Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

18. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat muuttaneet huoltajiensa mukana Suomeen sekä lapsia, jotka ovat syntyneet Suomessa ja heidän huoltajistaan joko molemmat tai toinen on vieraskielinen. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomenkieltä toisten lasten ja henkilöstön kanssa tavallisessa lapsiryhmässä. Samalla tuetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja kontakteja lapsiryhmässä. Kielellä on keskeinen merkitys vuorovaikutussuhteiden luomisessa, identiteetin rakentumisessa, oppimisessa ja yleensäkin yhteiskuntaan kuulumisessa.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö edellyttää varhaiskasvatuksessa erityistä huomiota. Yhteistyötä tulee rakentaa varhaiskasvatuksen arvojen mukaisesti perheen kulttuuria kunnioittaen. Perheelle kerrotaan suomalaisesta kasvatuskulttuurista ja varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus omaan äidinkieleen ja häntä rohkaistaan käyttämään sitä. Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä sekä kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Huoltajien ja lapsen äidinkielen kasvuympäristön tietoa ja osaamista hyödynnetään oman äidinkielen tukemisessa. Suomen kielen ymmärtämisen ja oppimisen tukena käytetään samoja kommunikaatiokeinoja kuin muille kielellistä tukea tarvitseville lapsille esimerkiksi kuvat, viittomat, tukiviittomat, eleet, korostetun selkeä puhe, avainsanat.

Viittomakieltä käyttävien lasten, romanilasten ja saamelaislasten varhaiskasvatus toteutetaan tavallisessa lapsiryhmässä päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Viittomakielen tuki järjestetään tarvittaessa lapsiryhmään. Tuki arvioidaan ja suunnitellaan yhteistyössä lapsen huoltajien ja monialaisesti yhteistyökumppaneiden kanssa. Romanilasten sekä saamelaislasten kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä tuetaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten huomioiminen Seinäjoen varhaiskasvatuksessa

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, käydään ensin aloituskeskustelu ja myöhemmin lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa. Aloituskeskusteluun osallistuvat huoltajat, päiväkodin opettaja ja tulkki. Tarpeen mukaan keskusteluun osallistuu päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, aluejohtaja ja vastaanottokeskuksen työntekijä/pakolaiskuraattori. Tulkkipalveluna käytetään ensisijaisesti puhelintulkkausta tai tarvittaessa tulkki pyydetään mukaan keskusteluun. Aloituskeskusteluun on laadittu keskustelurunko, jota voi käyttää tukena ja se on saatavilla myös englanninkielisenä. Aloituskeskustelun yhteydessä tehdään Maahanmuuttajalapsen - oppimissuunnitelma, joka sisältää suomi toisena kielenä S2 -opetuksen henkilökohtaisen suunnitelman.

Oppimissuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään säännöllisesti yhdessä huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelmassa kuvataan huoltajien näkemys lapsen äidinkielen taidosta ja kuinka huoltajat vahvistavat lapsen äidinkielen kehittymistä. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan suomen kielen kehitys kotona ja varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmaan kirjataan suomen kielen oppimisen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät. Maa-hanmuuttajalapsen oppimissuunnitelma -lomaketta käytetään varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on saatavilla myös selkokielisenä nimellä ”Maa-hanmuuttajataustaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma”. Suomi toisena kielenä S2 - oppimissuunnitelma voidaan tehdä myös Suomessa syntyneelle/ kasvaneelle lapselle, jonka toinen tai molemmat huoltajat ovat vieraskielisiä ja perheen kotikieli on muu kuin suomi.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa työskenteleminen

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa on S2 -koordinaattori, joka vastaa eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten lasten suomen kielen opettamiseen liittyvien asioiden suunnittelusta ja järjestämisestä. Päiväkoteihin on nimetty S2 -vastaava, joka toimii linkkinä kasvatushenkilöstön ja S2 -koordinaattorin välillä sekä vastaa yksikötasolla S2 -materiaalin ja tiedon hankkimisesta. Lapsen ryhmän opettaja vastaa suomen kielen opettamisesta sekä oppimisympäristön järjestämisestä yhteistyössä yksikön S2 -vastaavan kanssa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen kielitaidon kehittymistä sekä vahvistetaan kulttuuri-identiteettiä ja itsetuntoa. Lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen omassa päiväkodissaan ja oppii suomenkieltä päiväkodin arjessa omien tavoitteidensa mukaisesti. Kaikki kasvatuksen ja opetuksen tilanteet ja tuokit ovat kielen oppimistilanteita. Tukena käytetään kuvia, tukiviittomia, laulua ja leikkiä. Päiväkodissa järjestetään lisäksi suomi toisena kielenä S2 -opetusta esimerkiksi Aamu, Kili, Halinalle ja Timo-hiiri ohjelmien avulla. Lapsiryhmässä tutustutaan eri perheiden kulttuureihin ja tapoihin mahdollisuuksien mukaan. Tutustuminen suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tulee mukaan lapsen tukiverkostoon silloin, kun lapsen asioissa tarvitaan erityispedagogiikan asiantuntijuutta. Tarve voi liittyä kielenkehityksen asioihin, mutta myös muuhun lapsen kasvuun ja oppimiseen. Esimerkiksi motorikka, hahmottaminen, tarkkaavaisuus, tunnesäätely ja traumatausta.

Suomen kielen opetuksessa sekä kehityksen arvioinnissa henkilöstö voi käyttää Suomi toisena kielenä -oppimisen seurantalomaketta. Suomen kielen taitojen arvioinnissa käytetään Kettu-testiä. Arvioinnin tekee ensisijaisesti ryhmän opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee kartoitukset, jos lapsen kehityksessä on kielen kehityksen lisäksi muuta huolta. Perhepäivähoidossa kartoitukset tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

19. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt

Lapsen keskeiset kehityksen ja oppimisen ympäristöt ovat koti, varhaiskasvatuspalvelut ja myöhemmin koulu. Tuen tarpeen arviointi ja tuen järjestäminen tapahtuu näissä lapselle luontaisissa kasvuympäristöissä yhdessä huoltajien kanssa. Lapsen perheen arjen näkökulma otetaan huomioon tukea järjestettäessä ja lapsella on mahdollisuus saada oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet ovat tuen järjestämisen pohjana. Lapsen tarvitsema tuki on johdonmukainen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja koulun käynnin aloittamiseen saakka.

Seinäjoella kehityksen ja oppimisen tuki toteutetaan kaikissa ikäluokissa kolmen tason mukaisesti. Tasoja ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä tai varhaiskasvatuksen järjestämässä avoimessa leikkitoiminnassa inklusioperiaatteen mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee tehostetumpaa tukea, voidaan yhteistyössä huoltajien kanssa sopia, että lapsi siirtyy päiväkotiin säännölliseen varhaiskasvatukseen. Usein lasta tutkineet tahot tai lastensuojelu tukimuotona suosittavat lapsen tuen järjestämistä päiväkodissa.

Seinäjoen varhaiskasvatuksessa toimii 12 varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (veo). Erityispedagoginen tuki on näin kaikkien varhaiskasvatusyksiköiden käytettävissä ja lapsi saa tarvitsemansa tuen lähipäiväkotiin tai muuhun varhaiskasvatusyksikköön. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki on kasvatushenkilöstön konsultointia, samanaikaisopetusta, rinnakkaisopetusta, yksilö- ja ryhmäohjaamista sekä monialaista yhteistyötä. Yksityisissä päiväkodeissa varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki on pääsääntöisesti konsultointia, lapsen ja ryhmän tarkkailua sekä niihin liittyviä palaverieita.

20. Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Kasvatushenkilöstö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja huoltajat sitoutuvat toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Yhteistyö perustuu kaikkien osapuolten asiantuntijuuteen. Yhteistyö on päivittäisiä kohtaamisia ja keskusteluja huoltajien kanssa sekä varhaiskasvatussuunnitelman ja tuen suunnitelman laatimista yhdessä lapselle.

Huoltajien kanssa keskustellaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuspalveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetustoimen välinen yhteistyö on monialaista ja se toimii luontevasti tukea tarvitsevan lapsen ja hänen perheensä tukena. Säännöllisiä yhteistyötahoja ovat neuvolatyöryhmät, psykologi- ja perheneuvontapalvelut, perhekeskus Sokkeli, kuntoutusohjaus, lastensuojelu, erikoissairaanhoido, vammaispalvelu ja perusopetus. Huoltajien asiantuntijuus ja mielipiteiden kunnioittaminen sekä perheen voimavarat tulee muistaa myös silloin kun yhteistyötahoja on useita. Yhteistyössä pyritään löytämään oikeat tukimuodot ja -palvelut mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä selkiytetään eri tahojen vastuut ja tehtävät.

Seinäjoki on mukana valmistelemaan Etelä-Pohjanmaalle Nepsy -palveluverkostoa (palveluverkosto lasten ja nuorten neuropsykiatrisissa häiriöissä).

Tiedonsiirto varhaiskasvatuksen aikana sekä siirryttäessä esiopetukseen

Tiedonsiirto takaa johdonmukaisen jatkumon lapsen tuen aikana. Tiedon siirtäminen varhaiskasvatuksen aikana sekä siirryttäessä esiopetukseen tapahtuu varhaiskasvatuksen nivelpalaverissa. Nivelpalaverin järjestämisestä vastaa sen ryhmän opettaja, josta lapsi lähtee. Alkuperäinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä tuen liite tai Hojks siirretään, kun lapsi siirtyy Seinäjoen kaupungin sisällä varhaiskasvatussyksiköstä toiseen. Lapsen muuttaessa toiselle paikkakunnalle lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja tuen liitteistä siirretään kopiot uuteen yksikköön ja alkuperäiset arkistoidaan kuudeksi vuodeksi. Huoltajien kanssa sovitaan asiakirjojen siirtämisestä.

21. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Lapsen tuen tarpeen arviointiin ja toteuttamiseen liittyvät käytännöt

Yleisen tuen mukaan jokaiselle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen kuuleminen toteutuu lapsen haastatteluna kotona, kysymykset ovat varhaiskasvatussuunnitelmassa ja huoltajat kirjaavat lapsen vastaukset. Yleinen tuki on ennalta ehkäisevää ja oikea-aikaista toimintaa. Se on lapsen ikätason mukaisten kehitystä ja oppimista edistävien toimintamallien käyttämistä sekä tuen tarpeen havaitsemista. Tuen tarpeet ja sovitut tukimuodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli yleinen tuki ei ole riittävää, tehdään pedagoginen arvio.

Pedagoginen arvio on keskustelu, jossa arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattut sovitut tukimuodot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen yhteydessä huoltajien kanssa keskustellaan tehostetumman tuen tarpeesta. Keskustelu pohjautuu huoltajien, kasvattajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan havaintoihin lapsen kehityksen ja oppimisen tilanteesta, pedagogisista järjestelyistä sekä rakenteellisista ratkaisuista. Pedagoginen arviointi sisältää oppimisympäristöjen muokkaamisen, pedagogisten toimintatapojen, pienryhmätoiminnan ja mahdollisen toiminnan eriyttämisen arviointia. Keskustelun lopputuloksena jatketaan yleisellä tuella tai aloitetaan tehostettu tuki.

Mikäli päädytään tehostetumpien tukitoimien järjestämiseen, kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tehostetun tuen aloituspäivämäärä ja täytetään Liite tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. **Tehostettu tuki** on yleistä tukea säännöllisempää, pitkäjänteisempää ja yksilöllisempää. Liitteeseen kirjataan lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako. Tehostetun tuen arviointi on säännöllistä ja toteutuu 1-2 kertaa vuodessa. Arvioinnin yhteydessä mietitään, jatketaanko tehostettua tukea vai palataanko yleiseen tukeen. Mikäli tehostettu tuki ei ole riittävä, aloitetaan monialainen keskustelu erityisen tuen tarpeesta.

Erityinen tuki järjestetään niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki on lapselle koko-aikaista, pitkäkestoista ja yksilöllistä, kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta tai kehitysviiveestä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan erityisen tuen aloittamisen tai lopettamisen päivämäärä ja täytetään varhaiskasvatuksen Hojks. Erityisen tuen arviointi on säännöllistä ja toteutuu 1-2 kertaa vuodessa.

Kun lapselle haetaan erityisen tuen hallinnollista päätöstä 5-6 -vuotiaana, laaditaan pedagoginen selvitys. Selvitys perustuu huoltajien kuulemiseen ja monialaiseen yhteistyöhön. Siihen liitetään asiantuntijalausunnot. Pedagoginen selvitys lähetään erityisopetuksen rehtorille, joka tekee hallinnollisen päätöksen.

Pidennettyä oppivelvollisuutta haettaessa 5-vuotiaana, laaditaan pedagoginen selvitys, samoin kuin erityistä tukea haettaessa. Erityinen tuki myönnetään aina samalla kun pidennetyn oppivelvollisuuden päätöskin. Pidennetty oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana. Lapsella on mahdollisuus osallistua ennen varsinaista esiopetusvuotta 5-vuotiaana varhennettuun esiopetukseen. Varhennettu esiopetus ei toteudu välttämättä esiopetusryhmässä, vaan lasta parhaiten tukevassa ryhmässä, lapsen yksilöllisten suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti.

Erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen perusteella lapselle laaditaan esiopetuksen Hojks ja lapsella on oikeus viikoittaiseen erityisopetukseen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamisessa on kolme tapaa. Ensimmäinen vaihtoehto on, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna kun hän täyttää 5 vuotta ja jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa. Toisessa vaihtoehdossa lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna kun hän täyttää 6 vuotta ja opiskelee yhden vuoden esiopetuksessa. Kolmannessa vaihtoehdossa lapsi aloittaa pidennetyn oppivelvollisuuden sinä vuonna kun hän täyttää 6 vuotta ja opiskelee kaksi vuotta esiopetuksessa. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin 8-vuotiaana. Myöhemmästä aloituksesta perusopetuksessa anotaan koululyykkäystä ja siitä tehdään erillinen hallintopäätös.

22. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Arviointi on prosessi, joka vaatii paljon perehtymistä, toimintatapojen luomista ja arviointikäytäntöjen kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen lähtökohtana on, että Seinäjoen kaupunki, kasvatus- ja opetuslautakunta, varhaiskasvatuksen johto sekä henkilökunta sitoutuvat ja kantavat vastuun kehittämistyöstä. Tavoitteena on myös huoltajien vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. Huoltajien osallisuus toteutuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi- ja palautekeskusteluissa. Tässä yhteydessä arvioidaan kuinka yhdessä asetetut tavoitteet ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Meirän vasu -asiakirjan sisällön toteutusta ja vaikutuksia arvioidaan säännöllisesti. Arvioinnin tarkoituksena on lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen, lain tarkoituksen toteuttamisen turvaaminen ja tiedon tuottaminen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi paikallisesti ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Seinäjoen varhaiskasvatus käyttää pedagogisen toiminnan arviointiin ja kehittämiseen työkaluna Edivan kehittämisvalikkoa. Varhaiskasvatuksen esimiehet ovat osallistuneet Edivan pedagogiikan johtaminen varhaiskasvatuksessa -prosessikoulutukseen. Edivan luoma kehittämisvalikko on jaettu sisällöllisesti kahteen osaan, perhepäivähoitoon ja varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen kehittämisvalikko pitää sisällään laajemmin koko ammatillisen varhaiskasvatuksen kehittämiseen liittyvää materiaalia.

Perhepäivähoitajat muodostavat 4–8 hengen tiimejä, jotka kokoontuvat vähintään kaksi kertaa keväällä ja kaksi kertaa syksyllä tiimipalaveriin suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaa, pohtimaan annettuja oppimistehtäviä ja jakamaan hyviä käytänteitä. Perhepäivähoidon ohjaajat tekevät kotikäyntejä ja pitävät hoitajien iltoja sekä kehityskeskusteluja. Perhepäivähoidon kehittämisryhmässä arvioidaan perhepäivähoidon käytänteitä ja toimintatapoja ja laaditaan kehittämis ehdotuksia, jotka viedään varhaiskasvatuksen johtoryhmään hyväksyttäväksi.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (**Karvi**) toimii varhaiskasvatuksen arvioinnin riippumattomana asiantuntijaorganisaationa. Karvi laatii pitkän aikavälin arviointisuunnitelman osana kansallista varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmää sekä toteuttaa sen mukaiset arvoinnit. Kansallisten arviointien lisäksi Karvin tehtävä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä laadunhallintaa koskevissa asioissa ja kehittää varhaiskasvatuksen arviointia yhdessä järjestäjien kanssa.

Varhaiskasvatuksen arviointi on lakisääteinen tehtävä (varhaiskasvatuslaki 36/1973, 9 b §). Eri toimijat monilla eri tasoilla tuottavat arviointitietoa yhdessä varhaiskasvatuksen kehittämistyön tueksi. Arviointia toteutetaan varhaiskasvatusyksiköissä, järjestäjien tasolla, kansallisesti ja kansainvälisesti.

